

HOOFDSTUK 5

ADRIAEN ADRIAENSSENS' HUIJS

De geschiedenis van Adriaen Adriaenssens' Huijs

en

de landerijen in Thijshoek

1596-1981

Jaap Minnaard
Middelburg, januari 2024

Adriaen Adriaenssen's Huijs en de landerijen in de Thijshoek

1.	Inleiding	3
2.	Adriaen Adriaensse, Thyshouck of Smallegange ?	3
3.	Adriaen Adriaensse en zijn "gebaande" landerijen	4
4.	Opvolgende eigenaren en baanders landerijen	7
4.1	Perceel 71, 72	7
4.2	Perceel 75, 76	8
4.3	Perceel 73, 74	8
4.4	Perceel 70	9
4.5	Perceel 67, 68, 69	9
4.6	Perceel 62, 63, 64, 65	11
4.7	Perceel 58, 59, 60, 61, 66	13
4.8	Perceel 54, 55, 56, 57	16
5.	Opvolgende eigenaren in de kadastrale periode	20
6.	Omringende landerijen en hun bereikbaarheid	25
6.1	Perceel 77, 79	26
6.2	Perceel 78, 80	28
6.3	Perceel 80, 81, 82, 83	28
6.4	Perceel 84, 85, 86, 87, 88, 89	31
6.5	De situatie na 1832	37
7.	Conclusies	40
8.	Bronnen en noten	43

Adriaen Adriaenssen's Huijs en de omringende landerijen in de Thijshoek

1. Inleiding

Centraal in de beschrijving van een groot aantal percelen binnen de Thijshoek, staan het eerst geregistreerde perceel in de overloper van deze veldhoek, een vroone van 1 Gemet, die deel uitmaakt van perceel 72 met een daarop gebouwd huis of boerderij en een aantal “gebaande” landerijen (1). In 1596 is deze vroone eigendom van Pieter Marinusse in Goes en wordt dan “gebaand” of bewerkt door Adriaen Adriaenss. Daarnaast is er in de aanhef van deze overloper sprake van een huis van Adriaen Adriaenss, “*De houck voor Thyshouck ende begint van noorden inne voor Adriaen Adriaenss Huys*” (figuur 1).

Figuur 1. Aanhef overloper Thijshoek met Adriaen Adriaenss huis, 1596

Verderop in de overloper wordt hij ook wel Adriaen Adriaensse Thyshouck genoemd. Maar was dit slechts een pseudoniem? En hoe heette hij dan werkelijk? Adriaen Adriaensse had maar een korte geschiedenis in de Thijshoek, vanaf 1596 ongeveer 10 – 20 jaar. Wie waren zijn opvolgers op de landerijen die hij bewerkte? En hoe voltrok zich de geschiedenis van de andere percelen in de Thijshoek, ten westen van de lijn van de percelen 90, 91, 92, 94, 95?

2. Adriaen Adriaensse, Thyshouck of Smallegange?

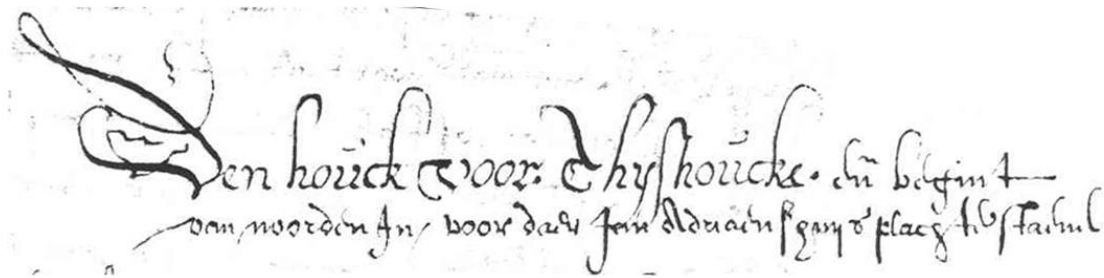
Adriaen Adriaenss Thyshouck had waarschijnlijk in 1596, hier op de hoek van de Thijshoekseweg en de Noordweg, op de vroone van perceel 72 zijn huis of boerderijtje staan. Het tweede genoemde perceel, eveneens in bezit van Pieter Marinusse in Goes, ligt “oost aen de wech”, wat waarschijnlijk de Thijshoekseweg is. Dit perceel wordt eveneens gebaand door Adriaen Adriaenss Thyshouck en heeft een oppervlakte van 1 Gemet 89 Roeden. Met het eerstgenoemde perceel van 1 Gemet komt de oppervlakte van 2 Gemet 89 Roeden (90 are) goed overeen met de kadastrale oppervlakte van perceel 72 (89,4 are) (bijlage 1, tabel 5).

In hoeverre Adriaen Adriaenss Thyshouck ook de naamgever is van zowel de Thijshoek als de Thijshoekseweg, was de vraag. Een andere mogelijkheid is dat de hoeknaam al geruime tijd bestond en hijzelf of zijn omgeving achter zijn voornaam en patroniem de naam Thyshouck hebben gezet, om de koppeling van de persoon met de percelen grond en het huis of boerderijtje op de vroone in de Thijshoek, eenduidig te maken. In hoofdstuk 1 is deze vraag al grotendeels beantwoord (paragraaf 5.7). Adriaen Adriaensz, die woonde in de Thijshoek onder Sinoutskerke, verschijnt op 9 december 1605 met zijn broer Lucas Adriaensz uit 's-Gravenpolder, bij notaris Levendale voor een erfeniskwestie. Het betroffen leden van het geslacht Smallegange, want een Lucas Adriaensz Smallegange werd geboren omstreeks 1572 en heeft te 's-Gravenpolder gewoond. Hij had een broer Adriaen Adriaensz Smallegange, die te Sinoutskerke gewoond heeft, maar later in Krabbendijke woonde. Dit komt overeen met zijn vertrek omstreeks 1603 – 1617 als gebruiker van een aantal percelen grond in de Thijshoek. Verder hadden zij een broer Jan en twee of drie zusters.

Hoewel de registratie van de baanders in de overloper van 1617 op veel plaatsen ontbreekt, is het waarschijnlijk dat Adriaen Adriaensse dan inmiddels uit de Thijshoek is vertrokken. In de eerste plaats is dit af te leiden uit het feit dat de naam van Adriaen Adriaensse in deze overloper geheel ontbreekt en dat de percelen die wel geregistreerd zijn, dan inmiddels bewerkt worden door andere baanders. Bovendien blijkt uit de aanhef van de overloper van 1617, dat wellicht zijn huis of boerderij dan al gesloopt is: “*Den houck voor Thyshoucke ende begint van noorden inne voor daer Adriaen Adriaenss huys plach te staen*”. In de aanhef van de overlopers van 1624 en 1631 treffen we nog steeds dezelfde tekst, terwijl Adriaen Adriaensse (Smallegange) dan wellicht al jaren boert op Krabbendijke. Vanaf 1638 verandert de aanhef nog van Adriaen Adriaensse in Jan Adriaensse,

zijn broer, en luidt dan *“Den houck voor Thyshoucke ende begint van Noorden inne voor en daer Jan Adriaenss huys placht te staen”*, ofwel, waar vroeger Jan Adriaensse's huis stond. (figuur 2).

Figuur 2. Aanhef overloper Thijshoek met Jan Adriaensse's huis in verleden tijd, 1638

Jan Adriaensse (Smallegange) was dus de laatste naamgever van het huis of boerderijtje in de Thijshoek, en blijft tot de laatste overloper in 1853 in de aanhef verankerd, doordat men vanaf 1638 steeds dezelfde aanhef bleef gebruiken.

Figuur 3. Perceel 71 en 72, gezien vanaf de Thijshoekseweg

3. Adriaen Adriaensse en zijn gebaande landerijen

Naast perceel 72 baande Adriaen Adriaensse in 1596 nog een aantal (deel)percelen in Thijshoek tot een totaal van 13 ofwel de kadastrale percelen 72, 71 (deel), 75, 76, 65, 54 (deel), 58, 59 en 60 (deel) met totaal oppervlak van 17 Gemeten 192 Roeden ofwel 6 ha 92 are (zie figuur 4). In de tabel van figuur 4 zijn naast de kadastrale perceelnummers, de volgnummers uit de overlopers, de oppervlakte in gemeten en roeden, de omgerekende oppervlakte in are's, de oppervlakte volgens de eerste kadastrale registratie in de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels (OAT) en de verpachter weergegeven. De oppervlakte van de deelpercelen is naar rato van de weergave volgens de overlopers, als kadastrale oppervlakte weergegeven. Adriaen Adriaensse baande in de periode 1596 – 1617 van perceel 71 uitsluitend het tegen zijn erf of vroone liggende noordelijke deel van 589 Roeden. Dit was evenals de 2 deelpercelen van 72 eigendom van Pieter Marinusse uit Goes. Deze grondeigenaar of verpachter moet wel belangrijk geweest zijn voor Adriaen Adriaensse, we zien hem namelijk herhaald terug in het overzicht van figuur 4. Het zuidelijke deel van perceel 71 (585 Roeden) was in 1596 in handen van Heijndrick Jacopsse Brouwer en werd gepacht door Cornelis Dignuss, die een boerderij had op 't Metje (perceel 143) (2). In 1603 werd dit deel van perceel 71 aangekocht door Huybe Dignuss en nog steeds gepacht door Cornelis Dignuss. De aan de Noordweg liggende percelen 73 en 74 waren eveneens in eigendom of in pacht door Cornelis Dignuss.

Figuur 4. Gebaande percelen in 1596 en 1603 van Adriaen Adriaenss Thyshouck

Perceel	Volgnummer	Opp. in G en R	Opp in are	Opp. OAT	Eigenaar
54 (deel)	20	2 G 17	80,70	82,5	Pieter Marinusse
58	81	1 G 178	62,52	57,0	Synoutskercke Steenwech
59	82	2 G 90	90,25	109,9	Pieter Marinusse
60 (deel)	80	0 G 432	56,51	53,8	Pieter Marinusse
65	13	1 G 53	46,17	104,3	Machiel Cornelisse
	16	1 G 189	63,96		Machiel Cornelisse
67	9	4 G 155	177,23	171,6	Geert Pierssen
68	8	0 G 444	58,08	56,2	Geert Pierssen
71 (deel)	4	0 G 589	77,04	83,3	Pieter Marinusse
72	1	1 G 0	39,24	89,4	Pieter Marinusse
	2	1 G 89	50,88		Pieter Marinusse
75	24	0 G 150	19,62	21,2	Ecce hic
76	25	1 G 37	44,08	100,7	Machiel Cornelisse
	26	1 G 168	61,21		Pieter Marinusse
86	79	1 G 205	66,05	63,5	Adriaen Drossert
			993,54	993,4	

De achter perceel 71 liggende percelen 75 en 76 werden in 1596 en 1603 eveneens bewerkt door Adriaen Adriaensse. Ze waren bereikbaar via perceel 71 of 73 en bestonden uit 3 delen, met als verpachters de Kerk van Sinoutskerke (perceel 75), Machiel Cornelisse en Pieter Marinusse (beiden perceel 76). We zullen hierna nog zien dat in 1680 een splitsing van perceel 76 plaats vond, die ook consequenties had voor perceel 71 (3). De begrenzing tussen de percelen 73, 75 en 76 is nog duidelijk zichtbaar op zowel de satellietopname (figuur 5) als in het veld (figuur 6). Deze begrenzingen worden gevormd door nog aanwezige scheidulven tussen 75 en 76 en tussen 75 en 73.

Figuur 5. Satellietopname met begrenzingen door scheidulven en verschil in cultuurtoestand percelen

Perceel 65 was verdeeld in 2 stukken en werd verpacht aan Adriaen Adriaensse door Machiel Cornelisse. Via dit perceel waren ook de door Adriaen Adriaensse gepachte percelen 58, 59 en 60 (zuidelijk deel) bereikbaar. De verpachters hiervan waren Synoutskercke Steenwech (perceel 58) en Pieter Marinusse (perceel 59, 60) (4). Van perceel 54 pachtte Adriaen Adriaensse slechts 2 Gemeten 17 Roeden, ongeveer de helft. De verpachter van dit deel, direkt grenzend aan perceel 62, was eveneens Pieter Marinusse. Perceel 54 was een gecompliceerd weiland, niet alleen doordat het opgesplitst was in 4 delen, maar bovendien de hoekgrens van de veldhoeken

Thijshoek en Hovendijke er op een grillige manier doorheen liepen. In 1603 ziet Adriaen Adriaensse kans om perceel 67 (4 Gemeten 155 Roeden) en 68 (444 Roeden) aan zijn pachtgronden toe te voegen van de verpachter David Geertsz Vernissius. Ook perceel 86, gemakkelijk bereikbaar via perceel 67, werd nog additioneel verkregen van de verpachter Jan Jacobsz Bom. We zullen hierna zien hoe de percelen 67 en 68 vanaf 1617 gedurende ruim 100 jaar verenigd werden tot 1 perceel van 6 Gemeten. Dit was exclusief het perceeltje van 1 Gemet 98 Roeden met de latere nummering 311, wat de gehele periode eigendom bleef van de Armen van Sinoutskerke (5).

Figuur 6. Perceel 75 begrensd door 73 en 76 met op de achtergrond de buurtschap Tôôhuus

Naast de beschreven landerijen met een totaal areaal van 25 Gemeten 96 Roeden, had Adriaen Adriaensse Thyshouck (of Smallegange) in de Willem Wittenshoek nog 2 Gemet 8 Roeden in bewerking en in de Agter Thijshoek 13 Gemet 228 Roeden. De totale hoeveelheid grond die Adriaen Adriaensse in 1596 baande binnen de Parochie van Sinoutskerke bedroeg 33 Gemet 128 Roeden, waarmee hij niet tot de grootste boeren behoorde. Ook de uitbreiding in 1603 met de percelen 67, 68 en 86 tot een totaal oppervlakte aan gebaande grond binnen Sinoutskerke van 41 Gemet 32 Roeden veranderde hier weinig aan. Toch moet Adriaen Adriaensse wel een boer geweest zijn met strategisch inzicht, omdat alle percelen die hij baande aan de Thijshoekseweg lagen. Dit betekende niet alleen dat het percelen waren die in het algemeen wat hoger lagen en zich dus beter leenden voor gebruik als bouwland, maar ook dat hij voor alle percelen een uitweg had naar de Thijshoekseweg. Zo kon hij zelfs de percelen 58, 59 en 60 vanuit de Thijshoekseweg bereiken via perceel 65 in plaats van via het Feijtersweegje (zie figuur 7). Hoewel men, zeker aan de Thijshoekseweg, de mogelijkheid had om bepaalde percelen in te zetten voor akkerbouw, is van de cultuurtoestand in de vroege periode niet veel bekend. Het merendeel zal echter ingezet zijn als grasland. Pas bij de eerste kadastrale registratie in 1832 zien we dat zelfs de percelen 71 en 72 in gebruik waren als weiland. Dat ze later toch weer omgezet zijn naar bouwland, wordt ook bevestigd door de satellietopname, waaruit tevens blijkt dat ook de percelen 68 en 69 bouwland zijn geworden (figuur 7).

Figuur 7. Fragment minuutplan en satellietopname van de percelen van Adriaen Thyshouck

4. Opvolgende eigenaren en baanders landerijen Adriaen Adriaensse

Wie waren de opvolgende baanders van Adriaen Adriaensse Thyshouck? En wie had deze percelen in eigendom? Voor de periode 1596 – 1832 zijn binnen deze context de percelen onderzocht, met als eerste de vroone op perceel 72, waarop de boerderij stond. Ook de historie van de direkt omringende landerijen, die Adriaen Adriaensse Thyshouck (of Smallegange) niet in pacht had, is hierbij beschreven.

4.1 Perceel 71, 72

De vroone van perceel 72 en het andere stuk van 1 G 89 R hebben over de gehele periode van 1596 – 1832 zowel dezelfde opvolgende eigenaar als dezelfde opvolgende baander gehad. Vanaf 1659 gold dit voor de 4 deelpercelen waaruit de percelen 71 en 72 toen bestonden (zie tabel 5, bijlage 1) (6). Pieter Marinusse uit Goes verkocht 3 deelpercelen tussen 1617 en 1624 aan Dierick Heyndricxs, die toen met de hofstede Tôôhuus (perceel 138) al tot de grote boeren behoorde en deze percelen dan ook in bewerking had. Tot 1659 had ongeveer de helft van perceel 71 (585 Roeden) nog een andere opvolgende eigenaar en gebruiker. In 1659 wordt Pieter van Noorden eigenaar en Geeraert Dircxssen baander van de 2 percelen grond. Geeraert Dircxssen, de zoon van Dierick Heyndricxs en schoonvader van Pieter van Noorden, was toen op Tôôhuus met de meest gebaande grond al uitgegroeid tot de grootste boer van Sinoutskerke. Nakomelingen van zijn broer Cornelis Diericxs nemen vanaf 1680 het bezit en gebruik van de percelen 71 en 72 over en zetten dit als baander voort tot de registratie hiervan in 1772 stopt. In 1680 vindt een kleine (administratieve) herverdeling plaats, waarbij onder volgnummer 27 een strookje grond van 78 Roeden bij perceel 71 gevoegd wordt, wat in mindering gebracht wordt op perceel 76. Dit is mogelijk een toegangspadje of weging geweest vanaf de Thijshoekseweg over perceel 71 naar 76, wat noodzakelijk was omdat de eigenaren en pachters steeds verschillend waren.

Op 17 augustus 1680 zien we de transactie van de 78 Roeden passeren (7). Verkoper is Heijndrick Hermanse Haijder en koper Dierick Cornelisse, die dan tevens eigenaar en baander is van perceel 71 en 72. De cultuurtoestand van het stukje grond is dan weiland en het wordt verkocht voor £ 19 per gemet, dus ongeveer £ 5 voor het toegangspadje. Wanneer Adriaan Stroosnijder op 6 augustus 1735 perceel 71 en 72 verkoopt aan *“secretaris Abraham de Vos, procuratie hebbend van predikant Cornelis Harings”*, is het geheel zaailand (8). De 5 deelpercelen van 71 en 72 plus het strookje van 78 Roeden, samen 6 Gemet 151 Roeden worden verkocht voor £ 6.10.0 per gemet.

4.2 Perceel 75, 76

De drie deelpercelen van 75 en 76 hebben over de gehele periode steeds één gemeenschappelijke baander gehad, te beginnen met Adriaen Thyshouck gevolgd door Marinus Ingels op Heynkensant (tabel 7, bijlage 1). Vanaf 1624 tot 1723, dus praktisch 100 jaar, zijn de baanders ook de eigenaar van 2 van de 3 percelen (baant selve). De eerste eigenaren van de drie deelpercelen zijn de Kerk van Sinoutskerke, Machiel Corneliss en Pieter Marinusse. De kerk behoudt de gehele periode zijn half gemet (perceel 75) maar de twee andere deelpercelen komen al in 1624 in dezelfde handen, eerst van Crystiaan Janss Jonge en later van Maerten Christiaense, wellicht zijn zoon. Het eigendom van de drie deelpercelen is aanvankelijk nog voor een groot deel in partikuliere handen, maar wordt uiteindelijk in 1723 toch eigendom van de instellingen : perceel 75 van de Kerk van Sinoutskerke en 76 van de Diaconie van Heinkenszand.

Figuur 8. Veedrinkput in perceel 73, juist ten zuiden van perceel 74

4.3 Perceel 73, 74

De drie deelpercelen van 73 en 74 waren tot 1744 in bezit van 3 verschillende eigenaren met 3 verschillende baanders (tabel 6, bijlage 1). Aanvankelijk in particulier eigendom, komen de 2 deelpercelen van 73 in 1744 samen in handen van de Diaconie van Heinkenszand. Perceel 74 was al vanaf 1596 eigendom van de Armen van Sinoutskerke, waarmee ze evenals perceel 75 en 76 uiteindelijk allemaal in bezit van de instellingen kwamen. Perceel 74 had na de beginjaren als opvolgende baanders steeds de boeren van de boerderij aan de Noordweg 3 (perceel 103). Op 22 maart 1710 wordt het kleinste deelperceel van 73, ongeveer 1/3 deel gelegen aan de Noordweg, door Matthijs Adriaanse Huijsman verkocht aan Cornelis Laurisse Traas (9). Tussen dit noordelijk deel van perceel 73, wat dan als zaailand geregistreerd staat, en perceel 74, loopt dan een wegeling om de bereikbaarheid van het zuidelijke deel van perceel 73, wat tot 1744 steeds verschillende eigenaren/gebruikers had dan het noordelijke deel, te garanderen. Op 14 september 1722 verkoopt de weduwe van Herman Hendriks (H)agda het zuidelijk deel van perceel 73 van 1 Gemet 167 Roeden aan de Diaconie van Heinkenszand voor £ 8.6.8 per gemet en dit deelperceel is dan weiland (10). Tenslotte gaat ook het kleinste deel van perceel 73 van 273 Roeden op 8 maart 1737 naar de Diaconie Armen van Heinkenszand voor £ 6 per gemet (11). Op dat moment was het weer in gebruik als weiland, kennelijk gebruikte men deze percelen regelmatig afwisselend als bouwland en weiland. Gezien de nog aanwezige veedrinkput zal het zuidelijke deel van perceel 73 meestal als weiland in gebruik geweest zijn (figuur 8).

4.4 Perceel 70

Dit is in twee opzichten een bijzonder perceel. Het is in 1832 volgens de kadastrale gegevens, één van de weinige percelen bouwland in het weidegebied, maar het is bovenal bijzonder doordat het vanaf 1596 tot ver in de twintigste eeuw in eigendom is geweest van de Kerk van Baarsdorp, het enige bezit van deze instelling in de Thijshoek (bijlage 1, tabel 4). In 1596 werd dit perceel van "*Ecce Baarsdorp*" met een oppervlakte van 1 Gemet 22

Roeden (42 are 11 ca) “gebaant” door Pieter Willems, in 1603 door Jan Pieterszoon Leeuwenburch en van 1624 – 1638 door Jan Marinusse de Jonge. Van 1652 tot 1666 was de pachter Jacques Moerdijk, in 1673 Cornelis Moerman en in 1680 Dirk Cornelisse. Dan breekt er een periode aan van bijna 80 jaar, dat het perceel gepacht wordt door 3 generaties de Leeuw, van 1687 tot 1723 door Stoffel Geerardtse de Leeuw, van 1730 tot 1758 waarschijnlijk door zijn zoon, Gerard de Leeuw en vanaf 1765 wellicht door zijn kleinzoon, Stoffel Gerard de Leeuw. Hierna zijn de gebruikers niet geregistreerd, ook niet in de kadastrale periode.

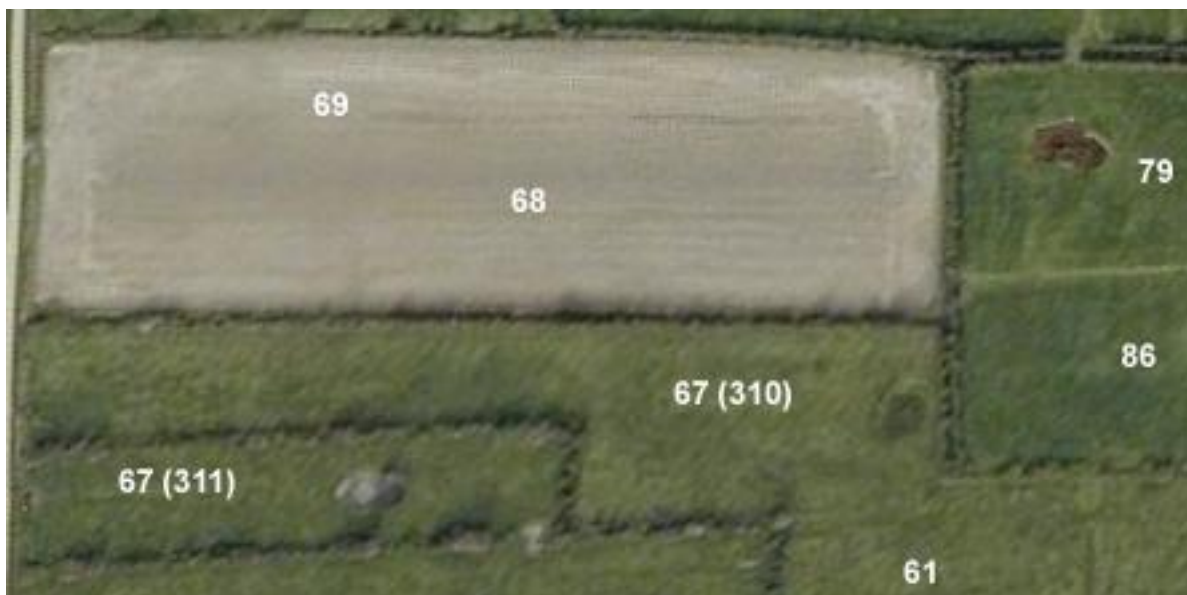
Figuur 9. Veedrinkput in het volledig met meidoornstruiken omzoomde perceel 70

4.5 Perceel 67, 68, 69

De tegen elkaar liggende percelen 67 en 68 zijn van 1596 tot 1617 anders verkaveld dan aangegeven op het minuutplan. Aanvankelijk was de oppervlakte 1 Gemet 144 Roeden voor perceel 68 en 4 Gemet 155 Roeden voor perceel 67. In 1596 waren beide percelen in bezit van Geert Pierssen, die ze ook baande. In 1603 was de eigenaar David Geertsz Vermissius en werden de twee percelen gebaand door Adriaen Adriaenss Thyshouck. Wellicht omdat ze in deze vroegste periode toch al dezelfde eigenaar en dezelfde baander hadden, werden de 2 percelen in 1617 samengevoegd tot één van 5 Gemet 299 Roeden. Deze situatie duurde tot 1723 toen Jacob Huijbrechtse Boonman en Pieter Adriaanse Pover ieder de helft (2 Gemet 299,5 Roeden) kregen en dit zelf ook baanden. Pieter Adriaanse Pover, die het nieuwe perceel 67 kreeg, behield dit met zijn nakomelingen gedurende de gehele 18e eeuw.

Figuur 10. Het bouwland van perceel 68, 69 en het gesplitste perceel 67 vanuit de satelliet

De opvolgende eigenaren en baanders van perceel 68 en 69 waren steeds verschillend. Vanaf 1758 krijgen deze percelen dezelfde eigenaar (Marinis Musch) en wellicht dezelfde baander (tabel 4, bijlage 1.). Hierna waren de percelen achtereenvolgens in bezit van de vrouw van Jacobus Constant en het geslacht Bruinooge. Toch

worden de percelen 68 en 69 ook op het minuutplan en de bijbehorende registratie als onafhankelijke percelen geregistreerd.

Figuur 11. Twee verschillende damhekken voor de twee deelpercelen van 67

Perceel 67 was reeds in de vroegste periode gesplitst, het wordt dan tussen 1596 – 1856 geregistreerd in de overlopers als twee delen, het eerste van 2 Gemeten 299,5 Roeden en het tweede deel van 1 Gemet 98 Roeden. Naast de overeenkomst van oppervlakte, is vanaf 1814 – 1849 ook de overeenkomst van eigenaren een sterke aanwijzing dat we hier met dezelfde delen van perceel 67 te maken hebben. In genoemde periode waren de Armen van Sinoutskerke eigenaar van het kleinste, zuidelijke deel (D-311) en Leintje Johannesse Mijnheeren of Janis Mijnheeren, later Cornelis de Baar, waren eigenaar van het noordelijke deel D-310. Als de feitelijke situatie al ver voor 1832 zo was, zijn ook de perceelsscheidingen (sloten, meidoornhagen) en veedrinkputten wellicht veel ouder. Al in 1596 is perceel D-311 eigendom van de Armen van Sinoutskerke en zal dat blijven tot in de 20^e eeuw. Het wordt dan gepacht door Dieric Woutersen. Het noordelijk deel van perceel 67, D-310 is dan in handen van Geert Pierssen, die het ook in gebruik heeft. Zowel het eigendom als het gebruik van de percelen D-310 en 311 was toen in verschillende handen. Dit blijft zo tot 1638 wanneer Bartholomeus Janssen perceel D-310 in eigendom heeft, en beide percelen in gebruik (zie figuur 13).

Figuur 12. Deelperceel 67 met bloeiende meidoornhagen en veedrinkput

In 1652 is Marinus Boonman eigenaar van D-310, van 1659 tot 1673 Huijbregt Janssen Casteelwegt (tabel 4, bijlage 1). Onder deze laatste eigenaar zijn in deze periode beide percelen achtereenvolgens in pacht bij Jan Heijnssen, Jan Dominicus en Jan Cornelis Westhoek. Dan breekt een periode aan van meer dan 130 jaar, waarin perceel D-310 in eigendom is van verschillende generaties van het geslacht Pover. Van 1680 tot 1709 is het Christiaan Adriaanse Pover die eigenaar is van D-310 en gebruiker van zowel D-310 als 311. Vervolgens staat het van 1716 tot 1779 op naam van Pieter Adriaanse Pover. Tot 1744 kunnen we de gebruikers van beide percelen nog volgen, achtereenvolgens Jacob Huijbrechtse Boonman, Dankert Stevense en Jacob van Leeuwen. Daarna zijn deze niet meer geregistreerd. In 1786 gaat het eigendom van D-310 over op Adriaan Pieterse Pover en in 1807 op Katharina Pieterse Pover.

Figuur 13. Pachters en eigenaren van deelpercelen 67

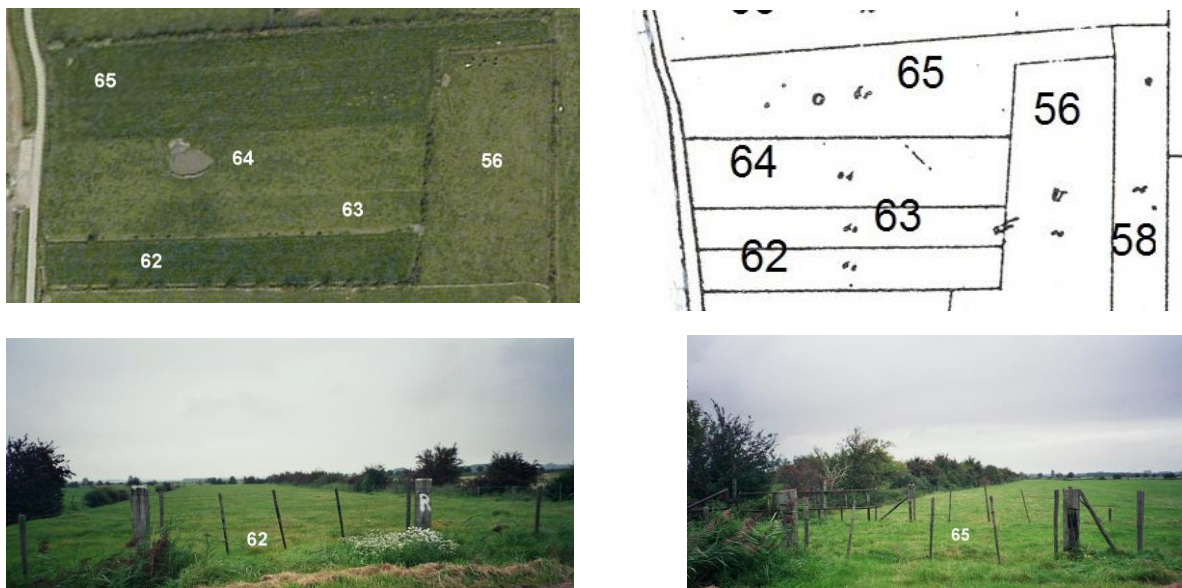
Jaar	Eigenaar D-310	Pacht D-310	Pacht D-311
1596	Geert Pierssen	Geert Pierssen	Dieric Woutersen
1603	David Geertsz Vernissius	Adriaen Adriaensz (Thijshouck)	Dieric Woutersen
1617	Pieter Geertsz Vernissius	Jan Bartholomeusse	Dieric Heijndricx
1624	Jan Bartholomeusse	Jan Bartholomeusse	Dieric Jansse
1631	Bartholomeus Janssen	Bartholomeus Janssen	Dieric Jansse
1638	Bartholomeus Janssen	Bartholomeus Janssen	Bartholomeus Janssen

Concluderend kunnen we stellen dat de historische beschouwing van perceel 67 ons sterkt in de opvatting dat we hier eerder te maken hebben met een opsplitsing in 2 delen (310 en 311), die in 1596 al een feit was, dan dat deze zijn beslag kreeg bij het opzetten van het kadaster in 1832. Men heeft dit na de registratie van de eerste kadastrale gegevens kennelijk ingezien en in de periode tussen 1832 en 1837 gecorrigeerd.

4.6 Percelen 62, 63, 64 en 65

De percelen 62, 63, 64 en 65 zijn allen toegankelijk vanaf de Thijshoekseweg, er zijn echter maar 2 dammen met dampalen en een hekwerk van palen en prikkeldraad. Deze 2 dammen geven direct toegang tot perceel 62 en 65. De perceelsvormen komen volgens de satellietfoto's goed overeen met de situatie volgens het minuutplan (figuur 14). Op deze en andere perceelselementen wordt later nog teruggekomen.

Figuur 14. Fragment minuutplan, satellietopname en dammen perceel 62, 63, 64 en 65

Drie van deze 4 percelen weiland aan de Thijshoekseweg waren 300 jaar of meer in bezit van bepaalde instellingen (tabel 3, bijlage 1). Van 1596 tot 1966 was perceel 62 eigendom van de Armen van Nisse, perceel 63 van 1596 tot 1883 van de Kerk van Sinoutskerke en perceel 64 van 1596 tot 1886 van het Weeshuis of de Godshuizen van Goes. Hierna werden perceel 62 en 63 nog overgenomen door andere instanties. De 3 percelen zijn dan ook een kleine 400 jaar (perceel 62) respectievelijk 300 jaar (perceel 63 en 64) in bezit geweest van kerkelijke of gemeentelijke instellingen en is voor deze periode samengevat in de tabel van figuur 15

Figuur 15. Ontwikkeling eigenaren perceel 62, 63, 64 in de vroege periode

Perceel	Periode	Eigenaar
D-62	1596 – 1966	Armen van Nisse
	1966 – 1971	Gemeente Nisse
	1971 – 1981	Gemeente 's-Heer Abtskerke
D-63	1595 – 1883	Kerk van Sinoutskerke
	1883 – 1886	Het Weeshuis van Goes
D-64	1596 – 1886	Het Weeshuis van Goes

Perceel 65 was in diezelfde periode eigendom van achtereenvolgens Machiel Cornelisz (1596 – 1624), Maerten Fransse (1624 – 1652), de Heer van Dircxlandt (1652 – 1673), de Heer Jacob Baarlant's Erfgenamen (1673 – 1687), Magdalena Baarlant's Erfgenamen (1687 – 1694), Maximiliaan van Baarland (1694 – 1744), Anthoni Lammens kinderen (1744 – 1751), Geeraard de Leeuw (1751 – 1765), Stoffel Geeraardse de Leeuw (1765 – 1779), Cornelis Jakobusse Kloosterman (1779 – 1814) en tenslotte Jan Hendrik Verschoor (1814 – 1828). Deze laatste eigenaar staat dan ook vermeld in de eerste kadastrale registratie als Heer van Nisse, wonende te Nisse. Deze draagt perceel 65 in 1846 over aan Reinier Frans Verschoor, kapitein der artillerie in Delft, Jan Reinier Verschoor en verdere erven van Susanna Gerarda Cornelia Hetrôt, waarschijnlijk zijn kinderen en echtgenote. Perceel 65 wordt in 1869 verkocht aan Jacobus de Jager, landbouwer te 's-Heer Abtskerke, die in 1886 ook de percelen 63 en 64 in eigendom verkrijgt. Vanaf 1886 tot 1981 zijn de percelen 63, 64 en 65 in handen van dezelfde opvolgende eigenaar. Een overzicht van de opvolgende eigenaren van de percelen 63, 64 en 65 in de periode 1832 – 1981 is weergegeven in bijlage 2.

Figuur 16. Perceel 62 als hooiland, gezien vanuit perceel 56

Wat opvalt aan de tabel in bijlage 2 is, dat de percelen 63, 64 en 65 slechts betrekkelijk korte periodes in "boerenhanden" zijn geweest en het merendeel van de laatste 100 jaar in handen van grondeigenaren, beleggers, dan wel instellingen. Jacobus de Jager (6 jaar), Foort de Roo (< 1 jaar) en Johannes Louis de Roo (3 jaar) hadden in totaal de 3 percelen hooguit 10 jaar in bezit. Zij kunnen over de rest van deze periode wel tot de pachters of gebruikers behoord hebben, hiervan zijn echter over deze periode geen gegevens bekend.

Over de vroege periode van 1596 tot 1786 zijn wel gegevens bekend over de pachters of gebruikers van de 4 percelen 62, 63, 64 en 65. In tabel 3 (bijlage 1) zijn de pachters of gebruikers van de 4 percelen weergegeven. Uit deze tabel kan men concluderen dat de percelen 62 en 63 over het gehele tijdvak van 1596 tot 1807 steeds samen verpacht werden aan dezelfde pachter, behalve in 1666 (Jan Pauwels). Vanaf 1624 komt het ook regelmatig voor dat de percelen 62, 63 en 65 bij één pachter in gebruik zijn. Perceel 64 wordt echter tot 1723 altijd aan een andere gebruiker verpacht. Vanaf 1723 worden de 4 percelen 62, 63, 64 en 65 verpacht aan dezelfde gebruiker. Vanaf 1751 doet zich echter bij de registratie van perceel 63 een merkwaardig probleem voor. Bij perceel 63 staat vanaf 1751 vermeld dat de eigenaar (de kerk van Sinoutskerke), "*selve baant*". Toch zal deze kerk het perceel niet zelf bewerkt of gebruikt hebben. Dit probleem doet zich volgens Priester vooral voor bij de Zuid-Bevelandse overlopers (12). Hierin werden nog al wat kerkelijke instellingen en patriciers als baander geregistreerd. Zij zullen volgens Priester hun landerijen niet zelf hebben bewerkt, maar deze aan anderen hebben verpacht. In deze gevallen moet de benaming "baander" dan ook opgevat worden als degene bij wie de baanderslasten konden worden geïnd, in plaats van de bewerker of gebruiker van de grond. Deze grondeigenaren betaalden, in ruil voor een hogere pachtsom, namens hun pachters, de baanderslasten aan het polderbestuur. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat in het geval van perceel 63, vanaf 1751 Geerard de Leeuw en later Stoffel G. de Leeuw, gevolgd door Cornelis Jak. Kloosterman, de echte pachters of gebruikers zijn geweest. Alle vier genoemde percelen waren immers al vanaf 1723 in gebruik bij één en dezelfde boer.

4.7 Perceel 58, 59, 60, 61, 66

De percelen 58, 59, 60 en 61 vormen sinds 1740 een graslandcomplex, in bezit van één eigenaar, wat direct grenst aan het meidoorngebied. Kenmerkend is dat de perceelsgrenzen van het minuutplan uit 1832 nog steeds goed herkenbaar zijn op de satellietopname uit 2006 (figuur 17). Ook zijn op deze opname de veedrinkputten in perceel 58, 59 en 60 nog vaag te herkennen (zie pijltjes), tevens een aanwijzing van langdurig, onafhankelijk gebruik in vroeger tijden. Bij een verkenning blijken ze alle drie volledig dichtgegroeid met waterplanten, maar bevatten nog wel water (figuur 18).

Figuur 17. Percelen 58, 59, 60, 61 op fragment minuutplan (1832) en satellietopname (2006)

Wanneer de percelen 58, 59, 60 en 61 vanaf 1740 in bezit zijn van één eigenaar, worden ze in de overlopers weergegeven als twee percelen van 2 Gemeten 134 Roeden en 5 Gemeten 100 Roeden (tabel 2, bijlage 1). Hierbij komt het eerstgenoemde perceel van 2 G 134 R overeen met perceel 61 plus het aansluitende, noordelijke deel van perceel 60 en het andere perceel van 5 G 100 R met perceel 58, 59 en het zuidelijke deel van perceel 60. Voor wat de oppervlakte betreft komen de 2 percelen uit de overlopers goed overeen met de som van de percelen 58 – 61 volgens de eerste kadastrale registratie (13).

Figuur 18.

Veedrinkputten in perceel 58, 59 en 60

De situatie van de percelen voor 1765 was veel meer versnipperd en er waren ook meerdere eigenaren. In 1596 en 1603 was er een perceel in eigendom van Misselant ter Nisse met een oppervlakte van 4 G 233 R, waarin naast perceel 61 (1 Gemet 27 Roeden) en het noordelijk deel van perceel 60 (1 Gemet 107 Roeden), ook perceel 66 bij inbegrepen was (14). Het feit dat dit perceel als één geheel genoemd wordt, met ook 1 eigenaar en 1 pachter, is een aanwijzing dat het gebruik als grasland of bouwland wellicht ook hetzelfde was. Dit totale perceel moet ook gemakkelijk toegankelijk geweest zijn via de dam van perceel 66 aan de Thijshoekseweg.

Figuur 19.

Perceel 66 met damhek en meidoornstruiken in volle bloei

Naast het noordelijke stuk, was ook het zuidelijk deel, met de percelen 58, 59 en een deel van perceel 60, in 1596 opgebouwd uit 3 delen met 2 verschillende eigenaren (tabel 2, bijlage 1). Als we aannemen dat perceel 60 ongeveer in 2 gelijke delen werd opgesplitst, wordt de verdeling van de oppervlakten binnen het noordelijke en zuidelijke deel als hieronder beschreven (figuur 20). Hieruit blijkt dat de veronderstelling van de opdeling van perceel 60 in ongeveer 2 gelijke delen, ook recht doet aan de overeenkomst van de oppervlakten volgens de overlopers en het kadaster, voor zowel het noordelijke deel (perceel 60, 61, 66) als het zuidelijk deel (perceel 60, 58, 59).

In 1617 en 1624 blijft Misselant ter Nisse eigenaar van het noordelijke deel en Pieter Marinissen samen met Sijnoutskercke Steewech van het zuidelijke deel. De pachters wisselen echter wel met enige regelmaat. Uit de tabel (tabel 2, bijlage 1) blijkt dat aanvankelijk alle percelen verpacht werden, vanaf 1596 tot 1631 zaten er dus op de percelen 58, 59, 60, 61 en 66 uitsluitend pachtboeren als gebruikers van de grond. Er zijn echter ook een aantal keerpunten te onderscheiden. Zo verwerft de pachter Maerten Fransz in 1631 ook het gedeeltelijk eigendom (3 Gemeten 222 Roeden ofwel 1 ha 46 are 75 ca) van het zuidelijke stuk, de percelen 59 en 60 (gedeeltelijk). Vanaf 1652 zijn de eigenaren van de percelen in het hele zuidelijke gebied (5 Gemeten 100 Roeden, 2 ha 9 are 28 ca), ook de gebruikers van de grond ofwel zelfstandige boeren.

Figuur 20.**Oppervlakte percelen 58, 59, 60, 61 en 66**

Perceel	Kadaster (are)	Overloper (Gem./Roeden)	Overloper (are)
60 (de helft)	52,25	1 G 107 R	53,24
61	42,70	1 G 27 R	42,77
	Subtotaal	2 G 134 R	
66	92,60	2 G 99 R	91,43
Noordelijk deel	187,55	4 G 233 R	187,44
60 (de helft)	52,25	0 G 432 R	56,51
58	57,00	1 G 178 R	62,52
59	109,90	2 G 90 R	90,25
Zuidelijk deel	219,15	5 G 100 R	209,28

Voor het noordelijke deel zien we de kentering pas in 1709, 1716, wanneer Pieter Lammens eigenaar en gebruiker wordt van het perceel van 4 G 233 R, waar later de percelen 66, 61 en het noordelijke deel van 60 uit zijn ontstaan. In 1744 gaat het eigendom, wellicht door overlijden van Pieter Lammens, over naar twee andere boeren, Dirk Smallegange, die perceel 66 en 61 beboert, en Pieter Adriaanse Pover, die het noordelijk deel van perceel 60 bij het zuidelijke stuk trekt. In 1758 tenslotte, verwerft Pieter Adriaanse Pover ook perceel 61 in eigendom, waarmee hij de 4 percelen 58, 59, 60 en 61 in eigendom en gebruik heeft. Hij blijft deze beboeren tot 1786, wanneer Adriaan Pieterse Pover, waarschijnlijk zijn zoon, het verder voortzet tot 1807. In dat jaar komen de percelen in handen van Katharina Pieterse Pover, die ze in 1814 weer overdraagt aan het geslacht Mijnheeren, waarvan Leuntje Johannesse Mijnheeren eigenares wordt van het noordelijke deel (2 G 134 R) en Johanna Johannesse Mijnheeren van het zuidelijke deel (5 G 100 R). Zij blijven eigenaren tot de 4 percelen via het minuutplan in kaart gebracht worden en opnieuw geregistreerd volgens het kadaster.

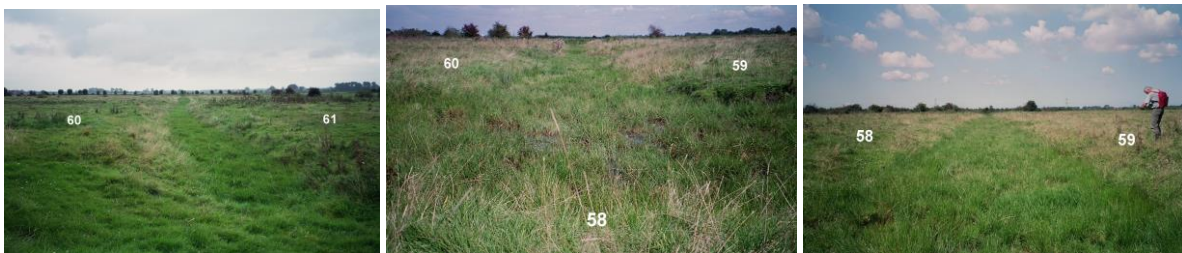
Figuur 21. Scheidulve tussen perceel 61 en 67, met op de achtergrond perceel 66 en 311

De vraag blijft, hoe de 4 percelen gemakkelijk toegankelijk geweest zijn voor boerenwagens, voor het vee en eventueel ook voor landbewerking en afvoer van landbouwprodukten. Het noordelijke deel kan vanaf 1596 vrij eenvoudig te bereiken zijn geweest via een dam aan de Thijshoekseweg en perceel 66. Voor het zuidelijke stuk, en later ook het totaal, geldt dit echter niet. Wellicht is er een toegang geweest vanaf het Feytersweegje. Hier zien we op het fragment van het minuutplan tussen perceel 59/60 en 88/89 nog een smal wegeling. Slechts

rudimentair aanwezig op de satellietopname, in het veld nog wel goed zichtbaar, zie ook figuur 47 en 48. Ook een dam met damhek die vanaf het Feytersweegje toegang geeft tot perceel 59 is niet aangetroffen. Wat wel opvalt op deze opname is, dat een duidelijke grens tussen de percelen 61 en 67 (sloot, eventueel met meidoornhagen) ontbreekt. Verkenning ter plaatse levert voor de grens tussen perceel 61 en 67 een wat lager liggend, glooiend deel van het weiland op, wat in vroeger tijden een "scheidulve" geweest moet zijn (zie figuur 21).

Als we naar de opvolgende eigenaren kijken van de percelen 58, 59, 60, 61 enerzijds en die van perceel 67 (310) anderzijds (zie tabel 4, bijlage 1), valt de overeenkomst op. Vrij spoedig na het verschijnen van de eerste kadastrale registratie in 1832, wordt perceel 67 opgesplitst in een noordelijk deel (310) en een zuidelijk deel (311). Het perceel 310 gaat dan over van Janis Mijnheeren naar Cornelis Janse de Baar uit Baarsdorp. Ook de percelen 58, 59, 60 en 61 worden door het kadaster in eerste instantie geregistreerd onder de naam van Janis Mijnheeren, landbouwer te 's-Heerenhoek, later gecorrigeerd naar Cornelis de Baar, landbouwer te Baarsdorp. Deze overeenkomst van eigenaren van de percelen 58, 59, 60, 61 en 67, blijkt ook in de periode daarvoor te gelden, toen vanaf 1758 tot 1814 het geslacht Pover eigenaar was van de gezamenlijke percelen. Ook in de periode daarna, van 1832 tot aan de overdracht van de percelen aan Staatsbosbeheer in 1981, blijkt dat opvolgende eigenaren de 5 percelen steeds allen in eigendom hadden. Hiermee wordt ook de vaagheid van de perceelsgrens tussen 61 en 67 duidelijker, waarvan de oorsprong wellicht voor 1758 moet liggen. Ook de toegang tot de percelen 58, 59, 60 en 61 is hiermee voor een groot deel opgehelderd, deze zal voor de meeste activiteiten, de dam met het damhek van perceel 67 of 310 aan de Thijshoekseweg geweest zijn.

Figuur 22. Scheidulven in de percelen 58, 59, 60 en 61, de figuur links kijkt uit op de bomenrij langs het Feytersweegje, de figuur midden is het kruispunt van de scheidulven 59/60 en 58/59-60 en op de rechterfoto de scheidulve die doorloopt tot aan perceel 86

4.8 Perceel 54, 55, 56, 57

Opvallend hierbij is met name perceel 56, omdat hierbij de perceelsgrens met 54 en 55 op de huidige satellietfoto's afwijkt van het minuutplan uit 1832, zonder dat er een kadastrale wijziging heeft plaats gevonden, of dit moet gebeurd zijn na 1981, het einde van de studieperiode. We zien aan het fragment van het minuutplan dat perceel 56 met de zuidkant grenst aan de percelen 55 en 57 en met de westkant aan perceel 54. Ook op de topografische kaart 658 uit 1914 hebben de drie percelen nog steeds deze zelfde vorm (figuur 23).

Figuur 23. Fragment minuutplan (1832) en topografische kaart (1914) percelen 54, 55, 56

Op de satellietfoto is de zuidelijke perceelsscheiding van 55 en 56 echter een stuk opgeschoven naar het noorden en is daarbij komen te liggen in het verlengde van de perceelsgrens tussen 54 en 62 (figuur 24). Aan de

kleur te oordelen wordt perceel 56 ook anders gebruikt dan 54 en 55, die dezelfde kleur hebben. Een andere aanwijzing voor een vrij recente verandering van perceelsgrenzen is de ligging van de veedrinkput in het oorspronkelijk grotere perceel 56, samen met de resten van de veedrinkput in perceel 54.

Figuur 24. Satellietopname van de percelen 54, 55, 56 en omgeving

De perceelsgrens tussen 54 en 55 is nog vaag zichtbaar op de satellietfoto. Veel duidelijker wordt deze perceelsgrens op een opname van het pas gemaaide hooiland van 54 en 55, met daarop van zuid naar noord de groene “scheidulve” (figuur 25). Ook de veedrinkput in 54, op de satellietfoto zichtbaar als een rond, grijs vlekje, is als een groene, maar droogliggende put, goed zichtbaar in het hooiland.

Figuur 25. Veedrinkput en scheidulve in het hooiland van perceel 54 en 55

De toegang tot perceel 57 was geheel onafhankelijk van de toegang tot 54, 55, 56, die één gezamenlijke toegangsdam kenden aan de Thijshoekseweg. De toegangsdam met damhek naar perceel 57 lag ongeveer op het punt waar de perceelsgrens van 57 en 55 op het Feijtersweegje uitkomt (figuur 23). De vroegere veedrinkput stelt weinig meer voor, is geheel drooggefallen, maar is in het gemaaide hooiland als een groene laagte nog goed zichtbaar, evenals op de satellietfoto (figuur 24 en 26).

Figuur 26. Toegangsdam en gereconstrueerde veedrinkput perceel 57

De situatie van bovengenoemde percelen in de vroege periode van 1596 – 1832 was extra gecompliceerd doordat ze doorsneden werden met de grens van de veldhoeken Thijshoek en Hovendijke, welke laatste bovendien onder de heerlijkheid van Nisse viel (figuur 23). Onder de veldhoek Hovendijke valt perceel 55 en een deel van perceel 54, een ander deel van perceel 54 ligt met perceel 56 en 57 in de Thijshoek. In de overlopers van de Thijshoek treffen we onder volgnummers 15, 16 de percelen 56 en 57 aan met een oppervlakte van respectievelijk 2 Gemet 175 Roeden en 1 Gemet. Eveneens in de Thijshoek treffen we onder de volgnummers 21 en 22 twee deelpercelen van perceel 54 met oppervlakten van 2 Gemet 17 Roeden en 102 Roeden. Tenslotte vinden we in 2 deelpercelen in de veldhoek Hovendijke de rest van perceel 54 (100 Roeden) en perceel 55 (2 Gemet 156 Roeden) (zie tabel 1, bijlage 1). Indien we de oppervlakten van de percelen en deelpercelen sommeren en vergelijken met de opmeting volgens het kadaster, blijkt een verschil van 2 % (figuur 27).

Figuur 27. Vergelijking oppervlakten perceel 54, 55, 56 en 57 volgens de overlopers en het kadaster

	Perceel	Overloper		Kadaster
		Opp. in G en R	Opp. in are	Opp. in ha en are
Thijshoek	56	2 G 175 R	101.37	111.60
	57	1 G	39.24	38.60
	54	2 G 17 R	80.70	151.20
Hovendijke	54	0 G 102 R	13.34	
	54/55	2 G 156 R	98.89	52.90
		-----	-----	-----
		8 G 250 R	346.62	354.30

De gecompliceerde samenstelling van perceel 54 wordt eveneens geïllustreerd door de van zuid-oost naar noord-west lopende scheidulve (figuur 28), wellicht een overblijfsel van de hoekgrens tussen Thijshoek en Hovendijke. Ook op de satellietopname van figuur 24 zijn de resten van scheidulven als hoekgrenzen binnen perceel 54 goed zichtbaar. Op de van zuid-west naar noord-oost lopende scheidulve liggen ook de resten van de hier aanwezige veedrinkput, zodat deze vanuit beide hoeken bereikbaar was. Overigens blijft de vraag of de hoekgrens aangepast is aan de lokatie van de veedrinkput, danwel andersom.

Figuur 28. Scheidulve door perceel 54 als hoekgrens tussen Thijshoek en Hovendijke

Hoewel de registratie van de veldhoek Hovendijke soms wat summier is, kunnen we uit de beschikbare gegevens (tabel 1, bijlage 1) afleiden dat perceel 55 en 56 waarschijnlijk vanaf 1596 in eigendom en gebruik zijn geweest van dezelfde eigenaar. Vanaf 1730 geldt dit met eigenaar/gebruiker Adriaan Jacobsz de Vrieze voor de percelen 54, 55 en 56, met dien verstande dat hij de deelpercelen van 102 Roeden (Thijshoek) en 100 Roeden (Hovendijke) van perceel 54 dan in erfpacht krijgt van de kerk van Sinoutskerke. Vanaf die tijd zullen de seidulven ook niet verder onderhouden zijn. Voor 1730 was perceel 54 steeds in bezit en gebruik van 2 – 3 eigenaren/gebruikers. Zo waren de gebruikers of pachters van de deelpercelen van 54 in 1723 Anthony de Keyser, Adriaan Westhoeve en Foort Jansse Dierse. Deze laatste was eigenaar van 't Hoochuys en pachter van de 2 deelpercelen van de Kerk van Sinoutskerke, van 102 Roeden en 100 Roeden. Zijn voorgangers op 't Hoochuys waren eveneens pachters van de 202 Roeden weiland. In de periode 1596 – 1666 werden ze waarschijnlijk eveneens samen verpacht aan de opvolgende eigenaren van de boerderij aan de Grote Dijk (perceel F-313).

Figuur 29. Veddrinkput met meidoornstruik in perceel 56

Na het geslacht de Vrieze wordt Jakob Cornelisse Boonman in de periode 1772 – 1821 de volgende eigenaar van de 5 deelpercelen van perceel 54, 55 en 56. Jakob Cornelisse Boonman beboert de percelen gedurende 49 jaar, om deze tenslotte in 1821 in eigendom over te dragen aan Jakoba Isabella van Citters & Maria Helena van Citters.

In de gehele periode van 1596 tot 1832 is perceel 57 in eigendom van de "*Kerke Alhier*", dus de kerk van Sinoutskerke. De registratie in de overlopers met een oppervlakte van 1 Gemet wijkt nauwelijks af van de latere kadastrale registratie. Het bijzondere is dat perceel 57 de gehele periode samen met perceel 56 genoemd wordt, hoewel het naast verschillende eigenaren, ook bijna altijd verschillende pachters of gebruikers heeft gehad

(bijlage 1, tabel 1). De enige uitzondering hierop in 1596 en 1603 was Mathijs Baltens uit Heinkenszand, eigenaar van perceel 56, die zowel 56 als 57 in gebruik had (15). In de periode 1596 – 1716 staat de totaal oppervlakte van perceel 56 en 57 (3 Gemet 175 Roeden) op naam van de particulier eigenaar van perceel 56, met de toevoeging “*met Ecce hic daerinne 1 Gemet*” of later “*en de kercke alhier fier in 1 Gemet*”. Vanaf 1716 wordt de kerk van Sinoutskerke apart als eigenaar van perceel 57 genoemd, wat ze ook tot het beschikbaar komen van de kadastrale registratie in 1832 zou blijven.

In 1832 was perceel 57 na ruim 230 jaar in bezit van de Kerk van Sinoutskerke, volgens de kadastrale gegevens plotseling eigendom van de Armen van Sinoutskerke (bijlage 2, perceel 57). Mogelijk werd hierop in 1837 een correctie doorgevoerd onder de noemer van “*verbeterde tenaamstelling*”, waarbij het perceel weer overgedragen werd aan de Kerk van Sinoutskerke. In 1963 vindt “*vereniging van artikelnummers*” plaats van de Kerk van Sinoutskerke en 's-Heer Abtskerke (16).

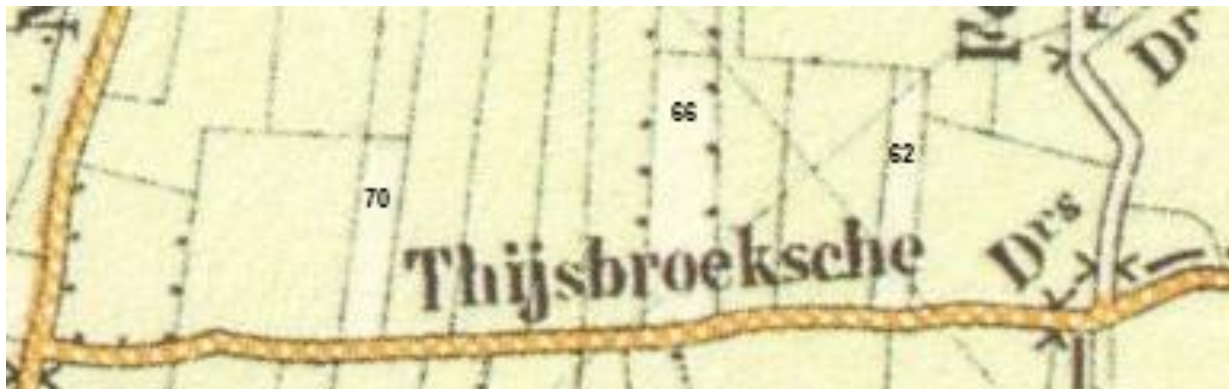
De toegang tot perceel 57 was geheel onafhankelijk van de toegang tot 54, 55, 56, die één gezamenlijke toegangsdam kenden aan de Thijshoekseweg. De toegangsdam met damhek naar perceel 57 lag ongeveer op het punt waar de perceelsgrens van 57 en 55 op het Feijtersweegje uitkomt (zie figuur 26). De vroegere veedrinkput stelt weinig meer voor, is geheel drooggevallen, maar is in het gemaaide hooiland als een groene laagte nog goed zichtbaar.

5. Opvolgende eigenaren in de kadastrale periode

Een overzicht van de opvolgende eigenaren in het onderzochte gebied vanaf 1832 is weergegeven in bijlage 2 (17). Perceel 71 en 72 blijven bij dezelfde opvolgende eigenaar van 1659 tot 1859, precies 200 jaar. Na het uitkomen van de eerste kadastrale registratie (Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels, OAT) in 1832 worden de percelen overgedragen van Marinus Vermaas, rentenier te Heinkenszand, naar Jacobus Pijke en Josina Oranje, winkeliers te Heinkenszand. Beide percelen staan dan als weiland geregistreerd. In 1859 vindt verkoop plaats van perceel 71 naar Jacob de Roo, landbouwer te Biezelinge. Hij verandert het perceel in bouwland en zijn zoon Johannes de Roo, die in 1925 binnen de gemeente 's-Heer Abtskerke 46 ha grond had, neemt het in 1910 over. Het geslacht de Roo blijft dit perceel 71 vanaf hun boerderij aan de Kruisweg beboeren tot 1981. In 1877 vindt de overdracht plaats van perceel 72 naar Marinus Kole, in 1884 naar Marinus Noels, in 1887 naar Pieter de Kraker en in 1893 naar Hubrecht Drijdijk Sr., de laatste 3 van de vlakbij perceel 72 liggende boerderij onder aan de Grote Dijk. Het geslacht Drijdijk blijft hierna eigenaar van perceel 72 tot 1956, wanneer het overgenomen wordt door Marinus Polderdijk. De gehele periode staat het perceel, inclusief de vroone waar ooit het huis of boerderijtje van Adriaen Adriaenss Thyshouck op stond, geregistreerd als weiland.

Het strookje van 150 Roeden van perceel 75 blijft van 1596 tot 1900 in bezit van de Kerk van Sinoutskerke. De aanliggende percelen 73 en 76 zijn dan al vanaf 1744 en 1723 eigendom van de Diaconie Armen van Heinkenszand en zouden dit ook blijven tot het einde van de onderzoeksperiode in 1981. Pas in 1900 wordt ook het tussenliggende perceel 75 aan het bezit van de Diaconie toegevoegd. Wellicht waren de 3 percelen 73, 75 en 76 toen al geruime tijd in gebruik bij dezelfde pachter. Op de satellietopname is te zien dat de drie percelen in de huidige tijd in gebruik zijn als één weiland, hoewel de perceelsgrenzen in de vorm van scheidulven nog duidelijk zichtbaar zijn (zie figuur 5 en 6). Ook in de periode 1832 – 1981 staan de 3 percelen als weiland geregistreerd. Perceel 74, wat vanaf 1596 eigendom is van de Armen van Sinoutskerke, wordt door het kadaster in 1832 geregistreerd als particulier bezit van Gerard Rapholm Haring, landbouwer te Sinoutskerke. Vijf jaar later gaat het eigendom echter via de Kerk van Sinoutskerke, alweer over naar de Armen van Sinoutskerke, wat tot het einde van de onderzoeksperiode in 1981 zo blijft. In de eerste registraties van 1832, 1837 en 1838 wordt het perceel steeds geregistreerd als bouwland. Bij de registratie in 1911 is bouwland doorgestreept en veranderd in weiland. Deze wijziging moet dus plaats gevonden hebben in de periode van 1838 tot 1911.

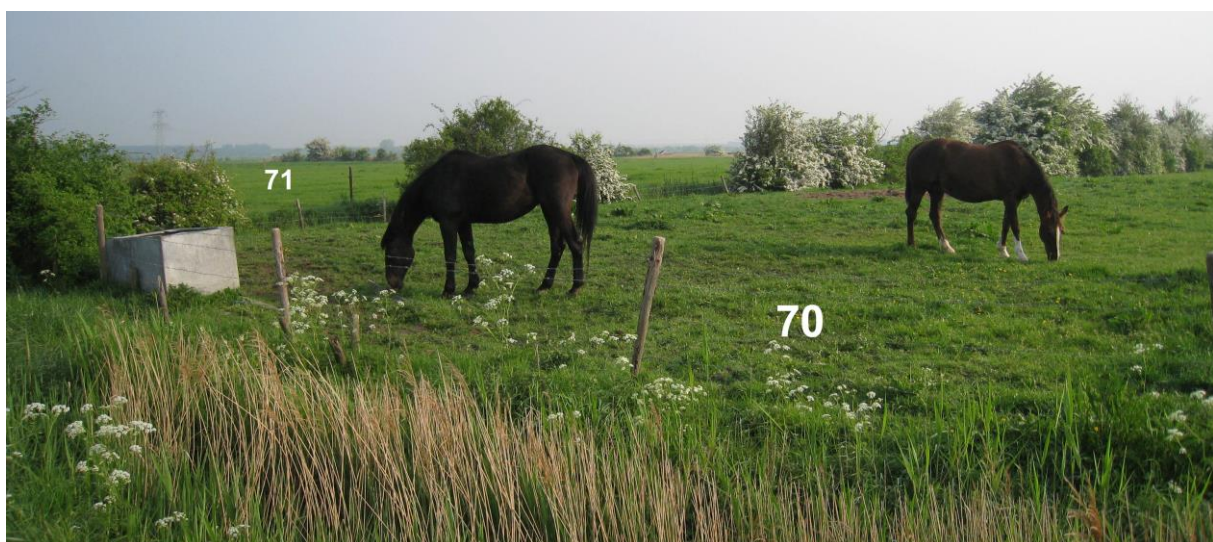
Figuur 30. Topografische kaart met verschil in cultuurtoestand percelen, 1914

Waarschijnlijk heeft perceel 70 zijn vroegere bestemming als bouwland te danken gehad aan een iets hogere ligging en dus wellicht wat minder wateroverlast. Al in de OAT van 1832 staat het perceel met een oppervlakte van 41,70 are geregistreerd als bouwland, evenals in de eerste serie eropvolgende leggers. Hierin wordt het in 1837 als 5^e perceel van de Kerk van Baarsdorp, van in totaal 53 percelen die men in eigendom had, als bouwland geregistreerd. Ook in de 2^e serie leggers wordt perceel 70 in 1877 nog steeds als bouwland geregistreerd. In deze serie leggers, die loopt tot 1944, is bouwland echter doorgestreept voor weiland. Tussen 1877 en 1944 moet het ingezaaid zijn en gebruikt als grasland. Dit is nog wat nauwkeuriger te dateren aan de hand van de topografische kaart 658 uit 1914, waarop langs de Thijshoekseweg naast perceel 70, ook de percelen 66 en 62 (zie figuur 30) licht gekleurd zijn, een indicatie voor percelen bouwland. Geconcludeerd kan worden dat perceel 70 tussen 1914 en 1944 is omgezet van bouwland naar weiland.

Het perceeltje, met een oppervlakte volgens het kadaster van 41 are 70 ca, is momenteel nog steeds in gebruik als weiland, een echt "meidoornperceel", geheel omzoomd door meidoornhagen, met aan beide kanten akkerland. De veedrinkput ligt vrij vooraan in het langgerekte weiland, de dam aan de Thijshoekseweg, die de toegang vormt tot het perceel, is afgesloten met een eenvoudig hekwerk van paaltjes met prikkeldraad.

Figuur 31. Perceel 70 met grazende paarden tussen de meidoornstruiken

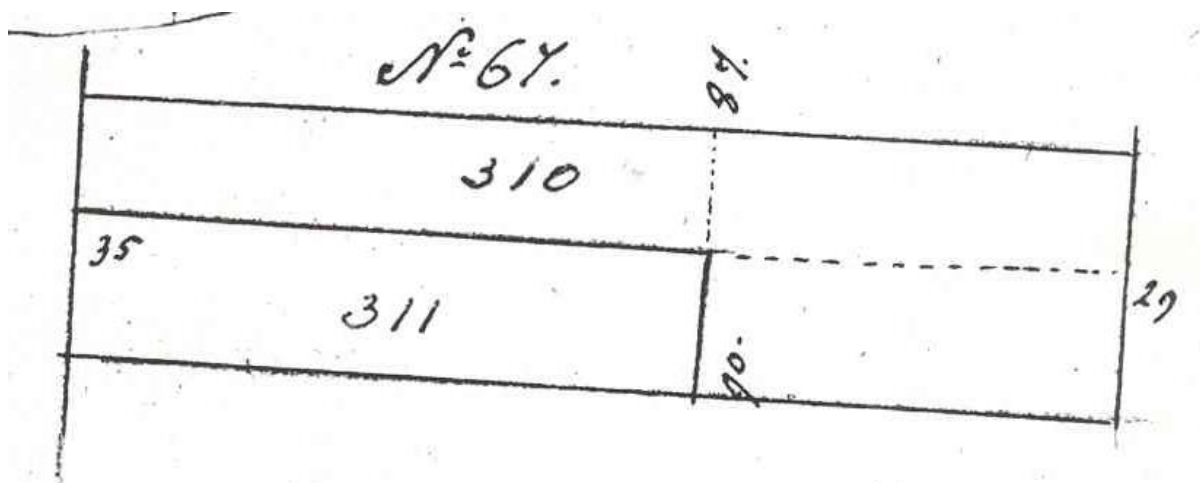

Evenals in de laatste overlopers, zien we Jan Marinusse Bruijnooge, landbouwer te Baarsdorp in 1832 bij het uitkomen van de eerste kadastrale registratie terug als eigenaar van de percelen 68 en 69, beiden geregistreerd als weiland. Ondanks het feit dat de twee percelen sinds 1758 dezelfde eigenaar hebben en ook dezelfde cultuurtoestand, worden ze tot het eind van de onderzoeksperiode in 1981 als twee onafhankelijke percelen geregistreerd. Na de eerste registratie worden beide percelen onder artikel nr. 62 geregistreerd op naam van Jan

Bruijnooge, verandert in Marinus Bruijnooge, waarschijnlijk zijn zoon. In 1843 had Bruijnooge al 46 ha grond in eigendom in de gemeente 's-Heer Abtskerke, Sinoutskerke en Baarsdorp. Ze behouden de percelen tot 1858 wanneer overdracht plaats vindt naar Cornelia Boudewina van Hoey Schilthouwer, grondeigenaresse te Heinkenszand en wed. van Casper van Citters, die de percelen behoudt tot aan haar dood op 12 juni 1863 (zie bijlage 2). De opvolger is hun zoon, Mr. Cornelis van Citters, burgemeester van Heinkenszand en gehuwd met Margaretha Hubertha van Hoey Schilthouwer. Zij krijgt de percelen op haar naam tot 1919 na het overlijden van haar man op 21 februari 1882. Daarna blijven ze van 1919 tot 1934 eigendom van de kinderen, waarvan Jhr. Caspar Adolph Johan van Citters reeds in 1888 is geëmigreerd naar Orange-City in Iowa (USA) (18). Als officiële reden voor zijn vertrek met vrouw en 2 kinderen staat "*de zucht naar bestaansverbetering*" geregistreerd (19). De familie in de USA neemt nog flink in aantal toe, want wanneer de percelen in 1934 weer verdeeld moeten worden zijn er 7 gegadigden voor 1/8 deel en nog eens 6 voor 1/48 deel. Eén van deze 7 nakomelingen, jhr. Aernout Constantijn van Citters, Orange-City, Iowa (USA) krijgt tenslotte in 1961 de percelen op zijn naam en verkoopt ze in dat zelfde jaar aan Willem de Jonge, landbouwer/loonwerker te 's-Heer Abtskerke. Van 1858 tot 1961, ruim 100 jaar, hield de adellijke familie van Citters de 2 percelen in eigendom voordat ze weer een eigenaar/gebruiker kregen. Wanneer Willem de Jonge in 1976 de 2 percelen overdraagt aan zijn zoon Pieter de Jonge, inmiddels eigenaar/bewoner van Poelzicht, staan deze nog steeds als weiland geregistreerd, terwijl de huidige cultuurtoestand toch bouwland is. Waar de huidige cultuurtoestand van de percelen 68, 69, 71 en 72 op basis van de satellietfoto's als bouwland is geïdentificeerd, is dit voor de onderzochte periode van 1832 – 1981 slechts in beperkte mate het geval voor de percelen 71 en 74.

Perceel 67 onderscheidt zich in die zin dat er kort na de verschijning van de minuutplans en de eerste registratie van het perceel in het kadaster, reeds in 1837 een splitsing van perceel 67 plaats vindt op schriftelijk verzoek. Het gebeurde toen met nog een aantal percelen (D-118, 120, 154, 155, 162, 220 en 236), waartoe verkenningen en metingen plaats vonden die leidden tot veldwerken en uiteindelijk resulteren in de registratie als hulpkaart nr. 2 van Sectie D van september 1837 (figuur 32)

Figuur 32. Splitsing perceel 67 in perceel 310 en 311 in 1837

Het perceel weiland met een oppervlakte van 1 ha 64 are 80 ca wordt dan gesplitst in een noordelijk deel van 1 ha 12 are 80 ca (D-310) en een zuidelijk deel met een oppervlakte van 52 are (D-311). Cornelis de Baar, landbouwer te Baarsdorp, en daarvoor Janis Mijnheeren te 's-Heerenhoek, die volgens het kadaster aanvankelijk nog het totale perceel D-67 in hun bezit hebben, draagt dan kennelijk het kleinste deel D-311 over aan de Armen van Sinoutskerke en behoudt zelf D-310. In beide nieuwe percelen was het vanaf dat moment noodzakelijk om drinkwater voor het vee beschikbaar te hebben in de vorm van drinkputten, die men in zowel D-310 (67 noord) als D-311 (67 zuid) nog aantreft (figuur 33).

Wanneer er een vergelijking gemaakt wordt tussen de twee putten, wordt direct duidelijk dat de put in D-311 (67 zuid) nog volledig operationeel, in gebruik is, aan één kant afgezet met prikkeldraad, een meidoornstruik aan de rand en aan de andere kant is het gras langs de put weggetrapt. De put in D-310 (67 noord) daarentegen, is bijna geheel dichtgegroeid, alleen in het midden ziet men nog water. Dit is overigens na het betoog over de vage

begrenzing tussen perceel 67 (310) en 61 en van daaruit naar 60, 59, en 58, en de ook daar aanwezige veedrinkputten, wel verklaarbaar. Immers, het gemeenschappelijk gebruik van de percelen maakte het instandhouden van meerdere putten voor de drinkwatervoorziening overbodig.

Figuur 33. Veedrinkputten in perceel 67-zuid (311) en 67-noord (310)

De percelen 310 en 311 zijn vanaf de Thijshoekseweg toegankelijk via dammen, die afgesloten zijn met nog klassieke damhekken, het noordelijk stuk met een houten damhek, het zuidelijke met een ijzeren hek. De percelen zijn beide omzoomd door dichte meidoornhagen.

De 4 percelen 62, 63, 64, 65 staan in 1832 geregistreerd als weiland. Hierin komt pas verandering tussen 1886 en 1892, wanneer onder de eigenaar Jacobus de Jager, landbouwer te 's-Heer Abtskerke, perceel 63 als bouwland geregistreerd wordt. Ook in 1892, wanneer Jacobus de Jager, inmiddels rentenier en koopman te Goes, gehuwd met Sara Vleugel, de percelen 63, 64 en 65 gedeeltelijk overdraagt aan zijn kinderen, staat perceel 63 als bouwland geregistreerd. Hij draagt de 3 percelen in dat jaar voor ieder 1/9 over aan Gillis de Jager, predikant gereformeerde kerk te Doornspijk, later Putten, en Neeltje Pieterella de Jager, gehuwd met Samuel Wisse, landbouwer te Nieuw & St. Joosland. Wanneer de predikant Gillis de Jager in 1932 de 3 percelen alleen in eigendom verkrijgt, staat perceel 63 nog steeds als bouwland geregistreerd en de percelen 64 en 65 als weiland. Perceel 62, vanaf 1832 tot 1966 eigendom van de Armen van Nisse, staat voor deze gehele periode drie maal als weiland geregistreerd. Ook in de periode daarna, in eigendom van de gemeente Nisse en 's-Heer Abtskerke, wordt dit perceel als weiland geregistreerd. In tegenspraak hiermee lijkt het niet gekleurde, witte perceel 62 (bouwland) terwijl 63, 64 en 65 alle drie gekleurd zijn (weiland) op het fragment van de topografische kaart 658 uit 1914 (figuur 31).

Ook bij de registratie van de overdracht naar Foort de Roo in 1940, is perceel 63 nog steeds als bouwland geregistreerd. Eveneens in 1940 kopen vier leden uit het geslacht Ghellinck de Walle uit de omgeving van Gent (B) de drie percelen. Achtereenvolgens kopen Edmond, Gabrielle, Robert en Beatrice Ghellinck de Walle, ieder voor een ¼ het perceel bouwland (63) en de twee percelen weiland (64, 65). Als rentmeester trad op H.P. Kerckhaert te Westdorpe en het vruchtgebruik lag bij Clara Marie de Hemtinne, wed. van Maurice Ghellinck de Walle. Bij de verkoping in 1974 maken de drie percelen deel uit van ca. 35 percelen onder de gemeente 's-Heer Abtskerke met een oppervlakte van 24 ha. wat verdeeld moest worden onder 21 erfgenamen (20). De 4 percelen worden in 1974 verkocht aan Johannes Louis de Roo, landbouwer te 's-Heer Abtskerke voor ½ en Adriaan Johannes de Roo, landbouwer te 's-Heer Arendskerke eveneens voor de ½, en worden in hetzelfde jaar ondergebracht in een maatschap. Ook in 1974 staat perceel 63 geregistreerd als bouwland. Tenslotte gaan de percelen in 1977 naar de Stichting Beheer Landbouwgronden en in 1978 naar Staatsbosbeheer, in beide gevallen wordt perceel 63 nog steeds als bouwland gekwalificeerd. Uit bovenstaande kan men concluderen dat perceel 62 mogelijk rond 1914 voor kortere tijd als bouwland is gebruikt, zonder dat hier een kadastrale registratie over heeft plaatsgevonden. Omgekeerd zou voor perceel 63 moeten gelden dat dit rond 1914 kortere tijd als weiland is gebruikt, terwijl dit perceel vanaf 1892 tot 1981 voortdurend als bouwland geregistreerd wordt. De mogelijkheid dat men in 1914 bij het opmaken van de topografische kaart de percelen 62 en 63 heeft omgewisseld, kan dan ook niet uitgesloten worden.

Indien we het gezamenlijk eigendom van de 5 percelen 58, 59, 60, 61 en 67 vanaf 1832 verder volgen, zien we dat Cornelis Janse de Baar, landbouwer te Baarsdorp, en verdere erfgenamen van Leuntje Janusse Mijnheeren, in 1837 de percelen 58 en 67 verkrijgt, in 1838 perceel 61 en in 1852 de percelen 59 en 60. In 1838 wordt

perceel 67 gesplitst in 310 (Cornelis Janse de Baar) en 311 (Kerk van Sinoutskerke). Bij een scheiding en verdeling in 1861 gaan de percelen 58, 59, 60, 61 en 310 gezamenlijk en tegelijkertijd over naar Pieternella de Baar, landbouwer te 's-Heerenhoek. Zij was gehuwd met A.W. Remijn en verkreeg de percelen in 1861 samen met Jan de Baar en de minderjarige Marinus, Jacob, Maatje, Klazina en Cornelis de Baar.

In 1865 gaan de percelen vanuit "boerenhanden" over naar de belegger Jacobus Laurentius van Loon, grondeigenaar en burgemeester te Steenberg. Hij koopt de percelen samen met Carolus Franciscus Spruijt en Jean Olivier le Jeune. De percelen blijven 40 jaar lang in bezit van deze drie families, waarbij ze tussentijds in 1883 nog worden overgedragen aan de volgende generatie, Gustave Marie Josephus Spruijt, rentenier te Antwerpen, geh. met Maria Leonia Blijckaerts, later aan Josephus Gustaves Leo Marie Antonius Hyacinthus Spruijt, minderjarige te Antwerpen. De andere eigenaren waren eveneens erfgenamen, Rosalie Marie Delcroix, wed. van Jean Olivier le Jeune, later Olivier Jean Francois le Jeune, suikerraffinadeur te Antwerpen en tenslotte Jacobus Johannes van Loon, burgemeester te Steenberg. Na 40 jaar worden de percelen door de drie genoemde families in 1905 verkocht aan Cornelis Abrahamsz de Wilde, aannemer te Kattendijke en waarschijnlijk één van de laatste die ze uit beleggingsoverwegingen koopt. Hij houdt ze slechts 3 jaar, waarna in 1908 de percelen 58, 59, 60, 61 en 310 met een totaaloppervlak van 4 ha 26 are 90 ca, weer in "boerenhanden" komen. Deze keer van het geslacht Boonman, die de percelen vanuit Heinkenszand, Nisse, 's-Heerenhoek en Nieuwdorp zal blijven beboeren tot de overdracht aan Staatsbosbeheer in 1981. Wanneer Jacobus Danielszoon Boonman, landbouwer te Heinkenszand, geh. met Cornelia Remijn, de 5 percelen in 1908 koopt, heeft hij in de Kerkhoek al sinds 1885 de percelen 157 en 158 en sinds 1907 perceel 201 in bezit.

In de periode van 1912 tot 1922 zijn de percelen in bezit van de minderjarige Cornelia van 't Westeinde te Borsele om in 1922 voor de helft in handen te komen van Jacob Willemszoon Boonman, landbouwer te Nisse en voor de andere helft van Hubrecht, Pieter, Cornelis en Marinus van 't Westeinde, landbouwers te Nieuwdorp, ieder voor 1/8 deel. In 1929 vindt een verdeling plaats tussen Jacob Willemsz Boonman, dijkgraaf en landbouwer te Nisse op nr. 109 later 137, geh. met Magdalena van 't Westeinde en waarschijnlijk zijn kinderen Willem Boonman en Marinus Boonman. In 1950 verkrijgt Marinus Boonman, geb. 15-7-1913, landbouwer te 's-Heerenhoek, de percelen 58, 59, 60, 61 en 310 tot ze tenslotte in 1981 verkocht worden aan Staatsbosbeheer.

Geconcludeerd kan worden, dat het ontbreken van een duidelijke perceelsgrens tussen de percelen 61 en 67, verklaard kan worden uit het gezamenlijk eigendom van de percelen 58, 59, 60, 61 en 67 bij één eigenaar en dat de oorsprong van deze situatie wellicht al dateert van voor 1758. Ook de toegankelijkheid van de percelen 58, 59, 60 en 61 wordt hiermee voor een deel opgehelderd. De toegang zal voor de meeste activiteiten vanaf 1758 via de dam en het damhek van perceel 67 (310) aan de Thijshoekseweg geweest zijn. Uit het gezamenlijk eigendom van de 5 percelen in de afgelopen 250 jaar, kan ook geconcludeerd worden dat de scheidulven tussen deze percelen, van een nog vroeger datum moeten zijn. Tenslotte kan er uit opgemaakt worden, dat de 4 veedrinkputten, in perceel 58, 59, 60 en 67, zeer waarschijnlijk ook hun oorsprong vinden voor 1758, toen de percelen immers nog in verschillende handen waren, evenals het gebruik ervan. De 250 jaar dat de percelen 58, 59, 60, 61 en 310 nu één geheel vormen, brengt ons tot de conclusie dat het geheel van scheidulven en veedrinkputten voor het merendeel van voor 1758 moet zijn. Indien de scheidulven ook voor de afwatering hebben gediend, zullen ze eerder nog ouder zijn.

Het adellijke geslacht van Citters zou gedurende 143 jaar eigenaar blijven van de drie percelen 54, 55, 56 (zie bijlage 2). Er zijn in 1964 bij de openbare verkoping in totaal 17 erfgenamen uit het geslacht van Citters, waarvan het merendeel dan in de Verenigde Staten woont. Door de fam. van Citters worden binnen de gemeente 's-Heer Abtskerke 24 percelen met een totaal oppervlak van 20 ha. verkocht. Van de 17 erfgenamen ontvangen 6 personen 1/8 deel, 5 krijgen 1/40 deel en 6 ontvangen 1/48 deel. De 3 percelen 54, 55 en 56 komen tenslotte in 1964 weer in "boerenhanden", van de landbouwers Marinus Goense en Laurentius Oosthoek, ieder voor de helft. Het aandeel Goense gaat in 1967 over naar Adriaan Goense en Jacobus Goense, beiden landbouwers te 's-Heerenhoek.. De Goense's behouden de weilanden tot 1981.

We kunnen uit bovenstaande concluderen dat over de afgelopen 400 jaar de percelen 54, 55 en 56 voor een groot deel in handen geweest zijn van boeren die tevens de gebruikers waren. Een uitzondering hierop vormden 2 deelpercelen van perceel 54 met een oppervlakte van 202 Roeden, die gedurende de periode 1596 – 1730 eigendom waren van de kerk van Sinoutskerke en van 1730 – 1828 door dezelfde instelling in erfpacht

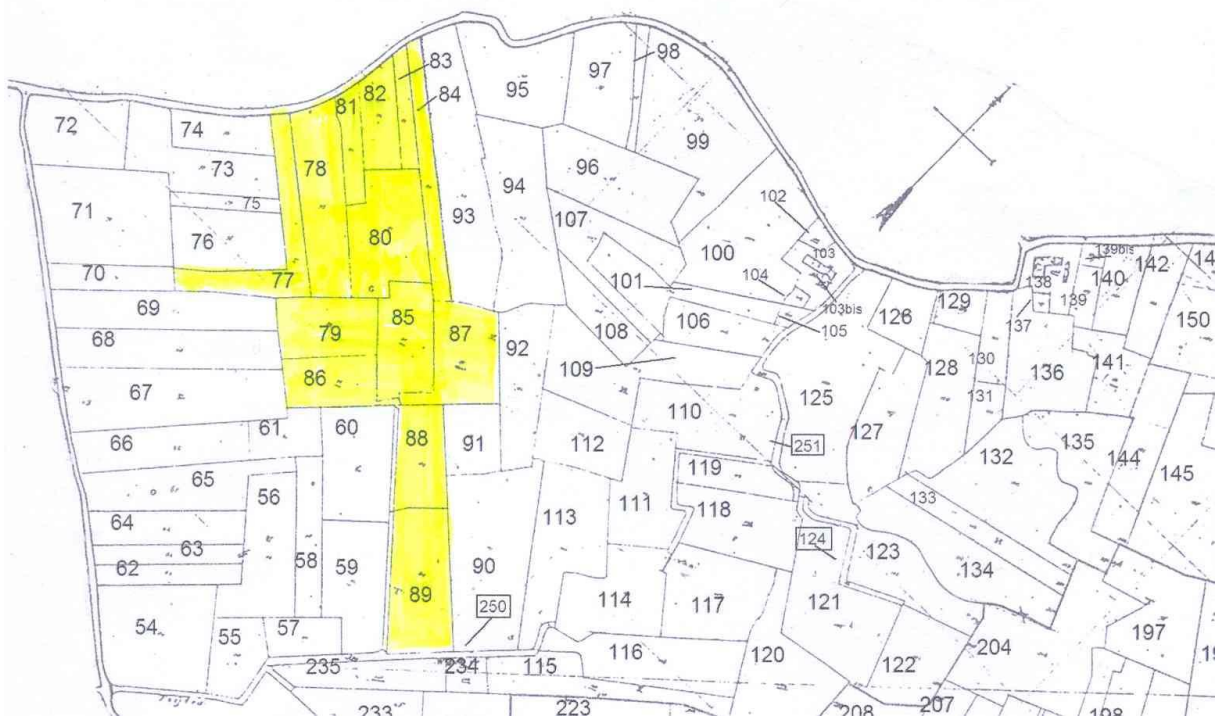

uitgegeven werden. Ook de periode van 1821 tot 1964, toen het eigendom berustte bij de adellijke familie van Citters, vormde een uitzondering. Perceel 57 bleef de gehele onderzochte periode in bezit van de kerk van Sinoutskerke en werd gedurende het tijdvak 1596 – 1744 steeds verpacht aan andere boeren dan de pachters of gebruikers van perceel 54, 55 en 56. De nog aanwezige scheidulven, die zichtbaar zijn op satellietopnamen en foto's van het hooiland, waren niet alleen vroegere perceelsgrenzen, maar zijn ook de resten van de grens tussen de veldhoeken Thijshoek en Hovendijke. Hierdoor lag vooral perceel 54 er tot 1730 erg versnipperd en verspreid over 4 deelpercelen bij. Vanaf 1730 werden de percelen 54, 55 en 56 verenigd onder dezelfde eigenaar en gebruiker en verloren de scheidulven hun functie van perceelsgrens of hoekgrens.

6. Omringende landerijen en hun bereikbaarheid via wegelingen

Zeventien individuele percelen waren het in de Gouden Eeuw. Met bijna evenveel individuele eigenaren die hun vermogen belegden in de grond van de Thijshoek. Maar ook met heel veel verschillende baanders of pachters, die met vetweiderij, schapenhouderij of melkveehouderij er ook een inkomen uit haalden (21). Ze lagen vrij centraal in de Thijshoek en de vraag was hoe de aan- en afvoer van producten en dieren geregeld was, hoe de bereikbaarheid van deze percelen was. Ruim tweehonderd jaar later, bij het uitkomen van de eerste perceelsgewijze registratie in de vorm van het minuutplan in 1832, vormen deze 17 percelen het graslandcomplex met enkele stukjes bouwland, liggend tegen het in de vorige paragrafen beschreven meidoorngebied, en bestaat dan uit de percelen 77 t/m 89 (22).

Figuur 34. Lokalisering van de percelen 77 – 89 in de Thijshoek

De 17 percelen zijn dan inmiddels teruggebracht door samenvoegingen tot 13, nog altijd een groot aantal wanneer men de totale oppervlakte van nog geen 10 ha. in aanmerking neemt. De verdeling van het weidegebied in een enorm aantal, relatief kleine stukjes met verschillende eigenaren en pachters, was typerend voor de 17^e eeuw. In de analyses en conclusies wordt speciaal het aksent gelegd op de vrije bereikbaarheid van de centraal en geïsoleerd liggende percelen, met name in de periode toen de versnippering over eigenaren en pachters in de 1^e helft van de 17^e eeuw maximaal was. Ook zijn de percelen per groepje van 2 of 3 beschreven, al naar gelang de agglomeratie die plaats vond naar individuele eigenaren of pachters. Hoe verliep nu de ontwikkeling van de 17 percelen of deelpercelen, tot deze in 1888 voor een groot deel in handen kwamen van Jan Cornelis Reinier van der Bilt? En wat kan men nog van de oude perceelsgrenzen terugvinden? Ook perceel 89, wat bijna 400 jaar eigendom blijft van de Kerk van Sinoutskerke, is hierbij meegenomen in verband met een

sterke overlap van pachters met perceel 88. Tenslotte worden ook de percelen 81, 82 en 83 hier beschreven, in verband met hun interactie met perceel 80.

In onderstaande figuur 35 is een overzicht gegeven van de volgnummers van de percelen in de overlopers, hun oppervlaktes in Gemeten en Roeden, de omrekening naar are, de oppervlakte volgens de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels en de verschillen (23).

Figuur 35. Overzicht percelen met volgnummers en oppervlakte gegevens

Perceel	Volgnr.	Overloper		Kadaster (Are)	Verschil (are)	Verschil (%)
		(Gemeten/Roeden)	(Are)			
77	28	2 Gem. 65 R	87,0	86,9	- 0,1	- 0,1 %
78	29	1	100	115,9	- 0,6	- 0,6 %
	30	1	191			
79	78	2	7	78,7	- 0,7	- 0,9 %
80	31	0	229	116,9	- 8,2	- 7,0 %
	35	0	271			
	36	1	156			
81	32	0	214	33,7	+ 5,7	+ 16,9 %
82	33	1	50	51,0	+ 5,2	+ 10,2 %
83	34	0	189	25,5	+ 0,8	+ 3,1 %
84	37	1	153	61,9	+ 2,6	+ 4,3 %
85	76	2	76	81,9	- 6,5	- 8,0 %
86	79	1	205	63,5	- 2,6	- 4,0 %
87	75	2	174	91,8	- 9,4	- 10,3 %
88	74	1	291	73,4	- 3,9	- 5,3 %
89	72	1	166	116,3	+ 9,0	+ 7,8 %
	73	1	54			

Hoewel de verschillen tussen de cijfers uit de overlopers en de kadastrale gegevens in een aantal gevallen vrij groot lijken, is het verschil op de 13 percelen met een totaal oppervlak van 9 ha 97 are 40 ca slechts 8,6 are of - 0,9 %, een negatieve afwijking voor de kadastrale cijfers ten opzichte van de overlopers (24).

6.1 De percelen van Pieter Claes Balten (79) en Jan Saegeris (77) .....

De percelen 77 en 79 zijn praktisch identiek voor wat betreft opvolgende eigenaren en pachters gedurende het gehele onderzochte tijdvak van 1596 – 1832, behalve de periode van 1638 – 1666 (25). Wanneer men perceel 77 vanaf de Noordweg in gaat, valt meteen de duidelijk aanwezige scheidulve op, die de grens markeert met perceel 78 (figuur 36).

Figuur 36. Toegangsdam 77/78 met de scheidulve tussen de percelen 77 en 78

Verder het smalle perceel 77 volgend langs de meidoornstruiken, komt men op de hoek van perceel 76, waar perceel 77 aan de rechterkant als een smalle strook verder gaat. Indien we echter recht voor ons kijken, zien we

in de meidoornhaag, die perceel 77 en 78 scheidt van 79, een opening die toegang geeft tot perceel 79 (figuur 37). Als we hier doorheen gaan, is het eerste wat opvalt de veedrinkput in perceel 79 (figuur 38).

Dit is misschien ook het beeld geweest, wat de eigenaren Jan Sagarus en wellicht één van de kinderen van Pieter Claes Balten in 1638 hadden, toen ze vanaf de dam door perceel 77 trokken, waar Jan Sagarus eigenaar van geworden was. Mogelijk om vast te stellen waar de grens met perceel 79 lag, die toen toebehoorde aan de nazaten van Pieter Claes Balten. Maar het kan ook zijn dat ze uitsluitend de pachtsom opstreken van de baanders Maerten Fransse (1638), Cornelis Cornelisse (1652) en Antonij Sentse (1659), want het gebruik van perceel 77 en 79 bleef ook in deze periode bij dezelfde pachters (zie tabel 8, bijlage 1).

Figuur 37. De scheidulve tussen 77 en 78 (links) en de doorgang tussen 77 en 79 (rechts)

Vanaf 1666 wordt het gezamenlijk eigendom en gebruik van de percelen 77 en 79 weer voortgezet. Beide percelen werden de gehele periode van 1596 – 1730 verpacht aan dezelfde opvolgende gebruiker. Of er voor de entree van perceel 77 nog een aparte dam met damhek gelegen heeft is niet bekend. Via de gemeenschappelijke toegangsdam met perceel 78, waren de percelen 77 en 79 goed bereikbaar vanaf de Noordweg.

Figuur 38. De veedrinkput in perceel 79

6.2 De percelen 78 en 80 en hun versnippering .....

De percelen 78 en 80 worden met name in de eerste helft van de 17^e eeuw gekenmerkt door een grote versnippering in deelpercelen en een navenant groot aantal eigenaren en baanders. Zo is perceel 78 opgedeeld

in 2 stukken en perceel 80 zelfs in 3 delen (26). Twee deelpercelen van 80 (271 R en 1 G 156 R) blijken voor wat het eigendom en de pacht betreft, wel voortdurend identiek. Helaas laat de registratie van de baanders in de overlopers ons regelmatig in de steek, maar als goed voorbeeld voor bovengenoemde stelling kan de situatie in 1603 genomen worden (tabel 9, bijlage 1). In dat jaar is er in 5 deelpercelen sprake van 4 verschillende eigenaren en 4 verschillende pachters op nog geen 2,5 ha (27). In slechts één geval is de eigenaar ook de gebruiker (Huijbrecht Simonsz 't Heynkensant, deelperceel 78 van 1 G 191 R), in alle andere gevallen zijn de (deel)percelen in handen van grondeigenaren. Vanaf 1659 zien we een kentering bij perceel 78. De twee delen komen dan structureel in handen van dezelfde eigenaar, die ook de gebruiker van het perceel weiland is (tabel 9, bijlage 1). Eén en ander wordt bevestigd in een viertal koopakten die in de periode 1680 – 1710 verschijnen (28). In 1716 krijgt Adriaan Marinisse Noorthoek naast perceel 78, ook een klein deel van perceel 80 (229 Roeden) van de Kerk van Sinoutskerke in handen. Vanaf 1723 is Adriaan Marinisse Noorthoek eigenaar en gebruiker van alle 5 deelpercelen van 78 en 80. Dit is echter niet de laatste samenvoeging want vanaf 1786 krijgen de percelen 77, 78, 79 en 80 in de persoon van Jan Vroonland dezelfde eigenaar. De ligging van de veedrinkput in perceel 78, tegen de grens met perceel 77, is een aanwijzing voor het gemeenschappelijk gebruik van de percelen (figuur 39).

Figuur 39. De veedrinkput in perceel 78 met de doorgang van 77 naar 79

6.3 Bijna 400 jaar herverkavelingen in perceel 80, 81, 82 en 83 .....
 Maar waar lagen die deelpercelen van perceel 80 nu precies ? En hoe verhielden ze zich tot de percelen 81, 82 en 83 ? En wanneer is perceel 83 ontstaan ? En hoe zat het met de bereikbaarheid van al die (deel)percelen ? In de tabel van figuur 40 is het gehele tijdvak verdeeld in 3 perioden. Per periode zijn de (deel)percelen geschetst in de volgorde waarin ze ook in de overlopers genoemd worden. In figuur 41 is een mogelijke indeling geschetst.

Figuur 40. Herverkavelingen percelen 80, 82, 83

	1596 – 1617	1617 – 1723	1723 – 1832
80	0 Gem. 229 R	0 Gem. 229 R	0 Gem. 229 R
81	0 Gem. 214 R	0 Gem. 214 R	0 Gem. 214 R
82	1 Gem. 112 R	1 Gem. 50 R	1 Gem. 50 R
83	-----	-----	0 Gem. 189 R
80	1 Gem. 98 R	1 Gem. 160 R	0 Gem. 271 R
80	1 Gem. 156 R	1 Gem. 156 R	1 Gem. 156 R

In de eerste 2 periodes bestaat perceel 83 nog niet, de oppervlakte is dan nog één geheel met perceel 80. Perceel 82 is in de eerste periode nog 62 Roeden groter, maar dit stuk gaat er in 1617 af en komt dan bij perceel 80. Perceel 82 verandert hierna niet meer en komt al spoedig in eigendom en gebruik van de eigenaren van T'ôôhuus (perceel 138) en later van de boerderij aan de Noordweg 3 (perceel 103) (tabel 10, bijlage 1).

Figuur 41. Mogelijke perceelsindeling 1596 – 1723, daarnaast de situatie in 2006

Door de toegang vanaf de Noordweg via de grond van perceel 83, was perceel 80 tot 1723 gemakkelijk bereikbaar. In 1723 koopt Pieter Bennaart het strookje grond van 189 Roeden en gaat het zelf beboeren. Het wordt in 1832 als perceel 83, bouwland, geregistreerd. Het bleef vaak woekeren met dit soort kleine stukjes akkerland, die men vaak aantrof aan de hoger liggende, zanderige buitenwegen. Vanaf 1723 is perceel 80 niet meer bereikbaar via de 189 R van perceel 83. Tegelijk met deze herverkaveling komen de percelen 78 en 80 geheel in eigendom en gebruik van Adriaan Marinisse Noorthoek, zodat de bereikbaarheid vanaf de Noordweg via 78 naar 80 weer gegarandeerd was (29).

Het deelperceel 80 van 229 Roeden heeft mogelijk ten zuiden van perceel 81 gelegen (figuur 41). In de registratie treft men namelijk voor deze twee (deel)percelen gedurende meer dan 60 jaar (1596-1659) steeds dezelfde opvolgende baanders (Erment Janss, Pieter Cornelisz, Marinis Paesse, Pieter Croocq), zodat het gehele langgerekte stuk land vanaf de Noordweg bereikbaar was. Perceel 81 bleef echter de gehele periode eigendom van het Armbestuur van Sinoutskerke, terwijl het deelperceel van 229 Roeden, tot het in 1716 overgenomen werd door Adriaan Marinisse Noorthoek, in bezit was van de Kerk van Sinoutskerke (30). Alleen in de periode van 1666 tot 1694 moeten de baanders van het deelperceel van 229 Roeden, Adriaan Jansse Wed. en Marinis Jansse Valcke, wel op één of andere manier recht van overpad hebben gehad via perceel 81, met Geraerd Diercxssen als baander. Zij konden in die periode immers ook niet via perceel 78, wat toen in bezit en gebruik was van achtereenvolgens Jan Jacobsse Boonman en Lauwrus Bastiaansse Zuythoff, bij hun akkertje

komen. De toegang via de rest van perceel 80 was in deze periode afgesloten door de eigenaars/baanders Maerten Christiaensse, Heijndrick Hermansse en Jan Jansse Boonman (tabel 9, bijlage 1).

Wat verder opvalt aan tabel 10 (bijlage 1) met de eigenaren en baanders van de percelen 81, 82 en 83 is, dat we vanaf 1694 een reeks pachters zien van perceel 81, die tevens de opvolgende eigenaren waren van de hofstede 't Hooch Huys op de vliedberg bij Sinoutskerke (Marinis Valcke, Isaak Paardekooper, Foort Jansse Dierse). Daar bijna op aansluitend verwerven vanaf 1758 de volgende eigenaren van 't Hooch Huys perceel 83 in eigendom en waarschijnlijk ook in gebruik (Pieter Veerdegem, Daniel Rouw, Jan van Gils).

Het tussen 81 en 83 liggende perceel 82 wordt in 1659 gekocht door Geeraert Dircxssen, eigenaar van de dichtbij liggende hofstede het Hoge Huis of Tôôhuus op perceel 138. We zien bovendien dat hij en zijn nakomelingen (Gerard Dirkse Weese) het perceel tot 1744 ook pachten en bewerken. In 1700 strand een poging van Cornelis Bosdijck om perceel 82, wat dan als zaailand geregistreerd staat, in eigendom te krijgen (31). Hij was eigenaar van de hofstede 't Hooch Huys voordat deze in 1702 overgenomen wordt door Marinis Valcke. In 1744 gaat het eigendom van het perceel over op Hendrik Frederik de Loos, Cornelia & Magdalena de Loos en Christiaan Jacobsse Evertsen, ook opvolgende eigenaren van Tôôhuus. Hierna gaat perceel 82 naar Jakobus Dirkse Sinke, een schoonzoon van Christiaan Evertsen, gehuwd met zijn dochter Macheline Evertsen in 1804, nadat zij in 1803 weduwe geworden was van Johannes Maat. Deze boerden op de juist in de Thijshoek liggende boerderij op perceel 103, Noordweg 3. Tenslotte wordt Geerard R. Harinck de volgende eigenaar van deze boerderij en ook van perceel 82.

Ook in de kadastrale periode zien we perceel 81, weiland, terug onder de Armen van Sinoutskerke, ingeschreven in 1837 onder artikel 12 (zie figuur 42) (32). Dit perceel wordt ook in de tweede serie leggers hieronder ingeschreven (1911). In de 3^e serie leggerartikelen vinden we het terug onder het Burgerlijk Armbestuur van 's-Heer Abtskerke, Baarsdorp en Sinoutskerke, ingeschreven in 1944 en als verandering in 1981 de ruilverkaveling. Perceel 81 is gezien zijn ligging, in de historie wellicht om en om gebruikt als weiland en bouwland.

Perceel 82 en 83 blijven ook in de kadastrale periode in partikuliere handen, respectievelijk Gerard Rapholm Haring, landbouwer te Sinoutskerke (op perceel 103) en Adriaan Noels, arbeider te Sinoutskerke (op perceel F-313, Grote Dijk 2) en staan dan beide geregistreerd als bouwland (figuur 42). Dit verklaart voor een deel ook, dat dit soort kleine percelen zo geliefd waren bij de lokale boeren. Ze hebben wellicht hun ontstaan en ontwikkeling te danken gehad aan een hogere ligging, de kwaliteit van de grond en de directe bereikbaarheid via de Noordweg. In 1847 vindt de samenvoeging plaats van perceel 82 en 83 bij dezelfde eigenaar, Jacobus Pijke & Jozina Oranje, winkeliers te Heinkenszand. Hun opvolger, Christiaan Kloosterman, winkelier/landbouwer te Heinkenszand, later Baarsdorp, maakt in de periode van 1877 – 1894 van beide percelen weer weiland. Wellicht wordt dan ook al de laatste herverkaveling uitgevoerd. Van de perceelsscheiding tussen 82 en 83 zijn thans in ieder geval geen resten meer terug te vinden (zie satellietfoto figuur 41). Ook de laatste eigenaren van de percelen 82 en 83, Matthijs Zuidweg, Jacobus de Vos, en Nicolaas de Regt & Cornelia Catharina Verburg, ieder voor de helft, waren niet aan de Poelse grond of boerderijen gebonden eigenaren en hadden dus ook minder belang bij de grond als bouwland (figuur 42).

Figuur 42. Overzicht eigenaren percelen 81, 82 en 83 in de periode 1832 – 1981

Perceel	Artikel	Periode	Naam	Beroep	Plaats	Aard
81	12	1837 – 1911	Armen van Sinoutskerke		Sinoutskerke	weiland
	12	1911 – 1944	Armen van Sinoutskerke		Sinoutskerke	weiland
	12	1944 – 1981	Burgerlijk Armbestuur van 's-Heer Abtskerke		's-Heer Abtskerke	weiland
82	119	1837 – 1847	Gerard Rapholm Haring	Landbouwer	Sinoutskerke	bouwland
	219	1847 – 1877	Jacobus Pijke & Jozina Oranje	Winkeliers	Heinkenszand	bouwland
83	203	1838 – 1847	Adriaan Noels	Arbeider	Sinoutskerke	bouwland
	219	1847 – 1877	Jacobus Pijke & Jozina Oranje	Winkeliers	Heinkenszand	bouwland
82 + 83	763	1877 – 1894	Christiaan Kloosterman	Winkelier	Heinkenszand	weiland
	947	1894 – 1932	Matthijs Zuidweg	Landbouwer	Heinkenszand	weiland
	1606	1932 – 1941	Jacobus de Vos	Fruïtkweker	Nieuwdorp	weiland
	1755	1941 – 1981	Nicolaas de Regt (1/2) Cornelia Cath. Verburg (1/2)	Schilder Boekhoudster	Rotterdam Goes	weiland

De geschiedenis van het naast perceel 83 liggende, zeer langgerekte perceel 84, wat doorloopt tot aan de noordwest punt van perceel 87, wordt in de volgende paragraaf beschreven. Wat is de rol geweest van perceel 84 voor de bereikbaarheid van de percelen 85, 86, 87 en 88 ? Hoe belangrijk was haar geografische ligging aan de Noordweg en hoe haar afhankelijkheid van latere opvolgende eigenaren en samenvoegingen van percelen ?

6.4 Boudewijn Verselewel en zijn onroerend goed, perceel 84, 85, 86, 87, 88, 89 .....

Wat de percelen 85, 86, 87 en 88 gemeen hebben, is hun betrekkelijk geïsoleerde ligging in het hart van de Thijshoek. Een belangrijke vraag was dan ook, hoe de toegankelijkheid geregeld was. Had men een uitweg naar het Feytesweegje of was er misschien recht van overpad om via perceel 84 de Noordweg te bereiken ? Een tweede gemeenschappelijke noemer van de percelen is dat ze vanaf 1730 in handen komen van één eigenaar, Boudewijn Verselewel (tabel 11 en 12, bijlage 1). Echter voor perceel 88 ligt nog perceel 89 en dit was en bleef de gehele periode van 1596 – 1832 in bezit van de Kerk van Sinoutskerke en lag direct grenzend aan het Feytesweegje (perceel 250). En hoe was de situatie in de periode voor 1730, hoe was de bereikbaarheid van de centraal in de Thijshoek liggende percelen met koeien, paarden of schapen voor de gebruikers of baanders geregeld ? In onderstaande figuur 43 is de situatie geïllustreerd met een satellietopname (2006) en een fragment van het minuutplan (1832).

Figuur 43. Satellietopname (2006) en fragment minuutplan (1832) van de percelen 84 - 89

Uit tabel 11 (bijlage 1) blijkt dat perceel 89 gedurende de gehele periode van 1596 – 1832 eigendom is van de Kerk van Sinoutskerke. De drie andere percelen in deze tabel (84, 87, 88) hadden tot 1666 steeds verschillende eigenaren (33). Perceel 88 was in bepaalde opzichten wel een bijzonder perceel. Het had als eerst vermelde eigenaar het Sint Maertens Gilde, in de vroege periode wellicht één van de vele armengilden die ten doel hadden hulp te bieden aan de minder bedeelden. Men organiseerde dat in verenigingsverband, waarbinnen het sociale aspect bij iedere bijeenkomst weer bevestigd werd met een gezellige maaltijd en een stevig glas bier. De inkomsten kwamen naast de contributie, uit het rendement van de bezittingen van het Gilde, in dit geval perceel 88. Men had hiervan geen directe inkomsten in de vorm van enkele vetgemeste runderen, waarmee men de armen kon helpen met bijvoorbeeld gerookte hammen, etc. Perceel 88 was namelijk steeds verpacht, zodat het rendement in de vorm van de pachtsom in de kas van het Sint Maertens Gilde vloeide. Perceel 88 had in de eerste 100 jaar slechts 2 opvolgende eigenaren, naast het Sint Maertens Gilde, het geslacht Oostee (tabel 11, bijlage 1). Perceel 87 was achtereenvolgens eigendom van de families Brouwer, Mannee, (van der) Meule en

Visscher. Maar hoe cruciaal was perceel 84 voor de bereikbaarheid van perceel 85, 86, 87 en 88 ? (figuur 44). Het langgerekte, strategisch gelegen perceel loopt van de noordwest kant van perceel 87 tot aan de Noordweg en is tot 1666 eigendom van achtereenvolgens Joos van de Werve, Gillis Heyndricxs en Gillis Seijs. De toevoeging caprie of capelrie betekent dat de opbrengst van het perceel ten dele aan de kerk toekwam (34).

Figuur 44. Perceel 84, gezien vanaf de Noordweg, ter hoogte waar rechts perceel 80 begint

Vanaf 1666 krijgen de percelen 84 en 88 dezelfde opvolgende eigenaren (Cornelis van Oostee, Adolph van Oostee, Boudewijn Verselewel) maar tot 1723 is er nog geen sprake van directe bereikbaarheid, want de tussenliggende percelen 85, 86 en 87 zijn dan nog in bezit van andere eigenaren (35). Pas wanneer Boudewijn Verselewel zijn bezittingen in de Thijshoek verder uitbreidt en in 1723 perceel 87 overneemt van Adriaan de Visser's Wed. , komt er definitief verbinding tussen de Noordweg en de centraal in de Thijshoek liggende percelen. Met de aankoop in 1730 van perceel 85 en 86 had Boudewijn Verselewel alle vier, vrij geïsoleerd liggende percelen 85, 86, 87 en 88, plus het verbindende perceel 84 in zijn bezit. Maar hoe was de bereikbaarheid van de percelen in de honderd jaar daarvoor geregeld ? Perceel 89 zal via het Feytesweegje redelijk toegankelijk geweest zijn, maar dit perceel was en bleef eigendom van de Kerk van Sinoutskerke. En welke rol speelden de baanders bij het organiseren van een goede bereikbaarheid van de percelen ?

Figuur 45. Damhek aan het Feytesweegje en veedrinkput perceel 89

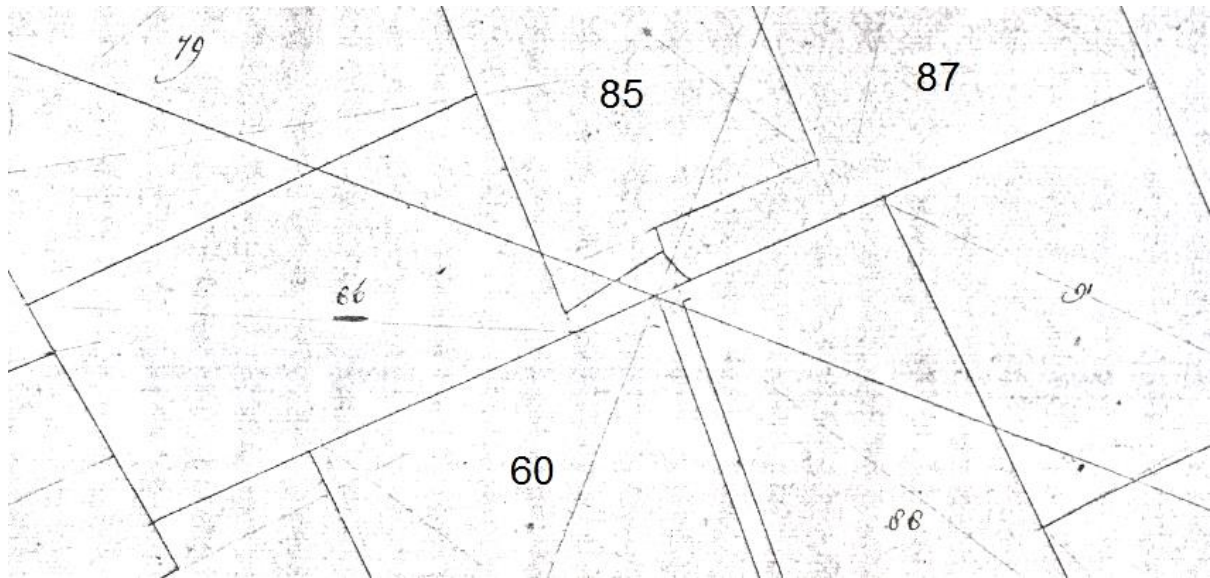
Uit tabel 11, waarin ook een overzicht van de pachters over de periode 1596 – 1730 gegeven wordt, blijkt dat tot 1673 de bereikbaarheid van perceel 88 vanaf het Feytesweegje via 89 geregeld was doordat ze steeds dezelfde opvolgende baanders hadden (Dieric Wouters, Dierick Heyndricks, Dierick Jacobssen, Jacob Jacobssen Meule, Huijbregt Jacobssen Meule). De twee laatst genoemden uit het geslacht (van der) Meule waren blijkens een aantal koopakten de toenmalige eigenaren van de boerderij op perceel 103 (Noordweg 3) (36).

Van 1652 tot 1673 hadden Jacob en later wellicht zijn zoon Huijbregt Jacobsse Meule zelf alle 3 de percelen 87, 88 en 89 in pacht, zodat de bereikbaarheid van perceel 87 vanuit het Feytesweegje geen probleem was (tabel

11, bijlage 1). In de vroegste periode van 1596 – 1652 hadden de baanders van perceel 87 echter geen directe bereikbaarheid via andere percelen. Voor wat betreft de registratie in de tussenliggende periode van 1673 – 1694 , waarin perceel 88 gebruikt zou zijn door de eigenaren (bt selve) Cornelis en Adolph Oostee, mogen we wel een vraagteken plaatsen. Het ligt veel meer voor de hand dat het geslacht (van der) Meule van vader op zoon en kleinzoon, het gebruik van de 3 percelen tot 1702 heeft voortgezet. Maar vanaf 1702 wordt de bereikbaarheid van perceel 87 en 88 door verschil in pachters met perceel 89 weer een probleem. In 1709 hebben de drie percelen zelfs 3 verschillende eigenaren en 3 verschillende pachters (tabel 11, bijlage 1).

Figuur 46. Bereikbaarheid percelen 85, 86, 87, 88 via zijwegeling Feytesweegje

De vraag is dan ook in hoeverre het zij-wegeling van het Feytesweegje, tussen de percelen 59/60 en 88/89, in het vraagstuk van de bereikbaarheid van bovengenoemde percelen, maar ook van perceel 85 en 86, in de vroege periode van 1596 – 1723 een cruciale rol heeft gespeeld. Dit zijwegeling, waarvan ook in het veld nog sporen te vinden zijn (figuur 47), is nog vrij gedetailleerd ingetekend op het minuutplan in 1832 (figuur 46).

Figuur 47. Het zijwegeling op perceel 59 met op de achtergrond het Feytesweegje

Het splitst van het Feytesweegje af op het punt, waar dit wat versmalt, loopt dan tussen perceel 59 en 89 en vervolgens verder tussen 60 en 88, tot bij de percelen 86, 85 en 87 (zie figuur 46 en 48). Aan het eind van het

wegeling is voor de perceelsgrenzen van 86, 85 en 87 een zodanige constructie gemaakt, dat deze 3 percelen vanuit het wegeling direct bereikbaar waren (figuur 46). Ook de toegang naar perceel 88 heeft mogelijk via een damhek aan dit zijwegeling gelegen.

Figuur 48. Het zijwegeling vanuit het zuiden, op de achtergrond perceel 85

Ook zichtbaar in het veld is het inloopstukje van perceel 87, ingeklemd tussen 85 en 88, met een flinke scheidulve tussen 87 en 85 (figuur 49). De percelen 85 en 86 hebben vanaf 1680 dezelfde opvolgende eigenaren, achtereenvolgens de geslachten Hoogesteger, van Keulen, Verselewel, van der Bilt (van Cloetinge) en tenslotte het geslacht van der Mandere (tabel 12, bijlage 1). Ook hebben beide percelen vanaf 1680 dezelfde opvolgende baanders of pachters, tot deze vanaf 1730 niet meer geregistreerd zijn. In de vroegste periode van 1596 – 1680 was perceel 85 in handen van opeenvolgende boereneigenaren in plaats van beleggers (baant selve). Perceel 86 was in deze vroegste periode eigendom van de beleggersfamilie Bom en werd gebruikt door een aantal opeenvolgende pachters (37).

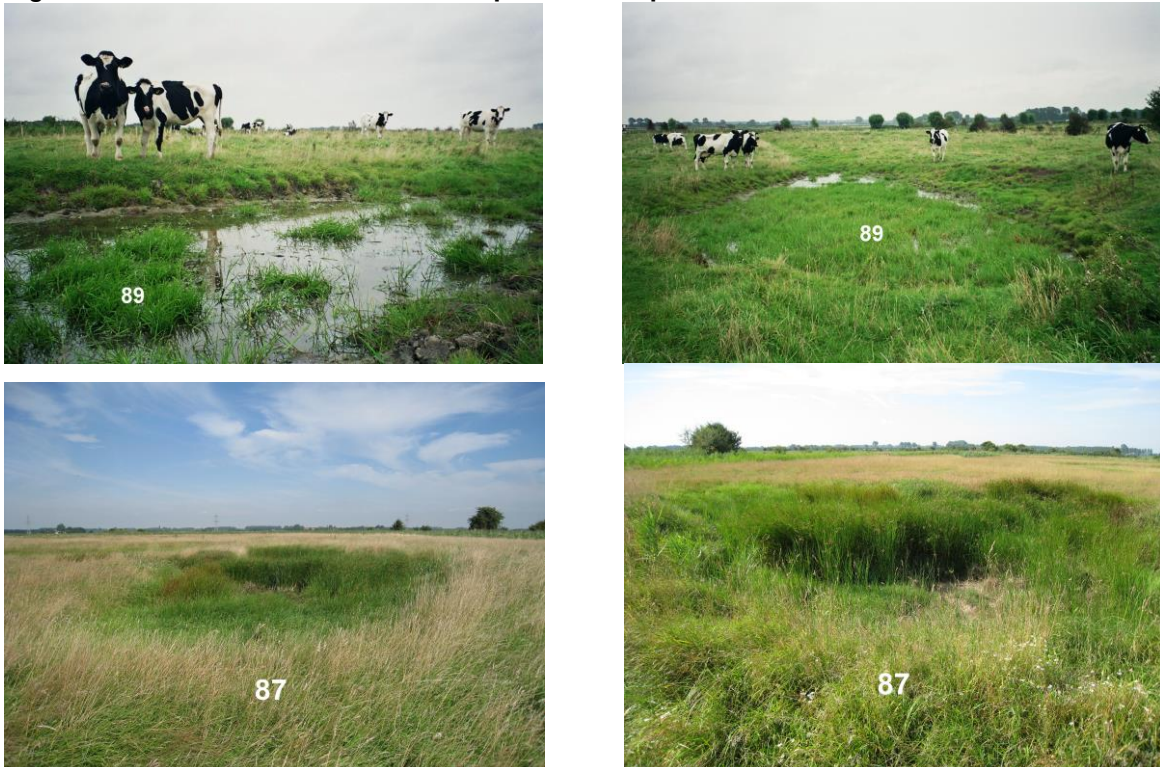
In de allervroegste periode van 1596 – 1624 werd perceel 86 gebruikt door een aantal pachtboeren, Adriaen Adriaensse, Frans Maertensz en Maerten Fransz, die ook “baander” waren van de percelen 58, 59, 60, 61, 66. Hier sloot perceel 86 goed op aan, zodat ze altijd een uitweg hadden via 61 en 66 naar de Thijshoekse Weg of via 60 en 59 naar het Feytesweegje.

Figuur 49. Inloopstrook perceel 87 naar begin zijwegeling, nu rietveld

In de periode 1666 – 1680, toen Jan Pauwelsse perceel 86 in pacht had, was deze tevens pachter van de percelen 77 en 79. Deze drie percelen vormden een aaneengesloten stuk grasland, zodat deze pachter vanuit perceel 86 via 79 en 77 een uitweg had naar de Noordweg. Dit was niet mogelijk voor Cornelis Pierss en Adriaen Pierss Passer, die in de periode 1631 – 1666 perceel 86 als enig stukje weiland in de Thijshoek in pacht hadden (tabel 12, bijlage 1). Zij konden in feite hun weiland alleen bereiken via het zij-wegeling van het Feytesweegje, zoals hiervoor vermeld.

Figuur 50. Veedrinkputten in de percelen 87 en 89

In onderstaande figuur 51 is de opstelling van de percelen samengevat, zoals ze in 1659 in de overloper van Sinoutskerke met hun eigenaren en pachters zijn geregistreerd. Voor de kantlijn zijn de kadastrale minuutnummers weergegeven, gevolgd door de namen van de eigenaars, de ligging van de percelen, daarachter de oppervlakte in Gemeten en Roeden en tenslotte de namen van de baanders of pachters (38).

Figuur 51-1. Geregistreerde percelen 77, 78, 80, 81 in de overloper van 1659

77 Aan Sagarius : 3 : 00 : an ————— 2 1/2 65 1/2 bt Anto: G Smeke
 78 Aan Jacobse Boorman: no: an - i 1/2 100 1/2 }
 78 Adem : 00 : an ————— i 1/2 91 1/2 } bt felwe
 80 Seca hic : 00 : an ————— 2 29 1/2 }
 81 G: G: hic : 00 : an ————— 2 14 1/2 } bt pr: Croocq

Figuur 51-2. Geregistreerde percelen 80, 82 en 84 in de overloper van 1659

82 Gerard Dircksen : 00 : an - i 1/2 50 1/2 bt felwe
 80 Maxims Christiaense : 00 : 1/2 : 3 : an - i 1/2 160 1/2 }
 80 Adem : 3 : an ————— i 1/2 156 1/2 } bt felwe
 84 Gillis Gijss Capro : 00 : an — i 1/2 153 1/2 bt corij Dircksen

In de registratie van figuur 51-2 ontbreekt nog perceel 83, wat immers pas ontstond bij de afsplitsing van perceel 80 in 1723. Dit deelperceel 80 met een oppervlakte van 1 G 160 R wordt daarna ook vermindert met 189 R, de oppervlakte van perceel 83.

Figuur 51-3. Geregistreerde percelen 79, 85, 86, 87, 88 en 89 in de overloper van 1659

89' Seca hic : w : an : ————— i 1/2 166 1/2 }
 89 Adem : w : an ————— i 1/2 54 1/2 } bt Jacob Jacobse
 88 St. Maxims gilde : w : an — i 1/2 291 1/2 } (miele)
 87 Jacobse Jacobse miele : no : an - 2 1/2 174 1/2 }
 85 Maximis Christiaense : w : an - 2 1/2 76 1/2 bt felwe
 79 Pr. class bukkens den : w : an — 2 1/2 7 1/2 bt anto: G Smeke
 86 Mr. Rogun Bom : 3 : an ————— i 1/2 205 1/2 bt adriaens walfx

Ook onder de in figuur 51-3 genoemde percelen heeft zich nog een vroege herverkaveling voorgedaan. Tot 1617 bestond perceel 85 uit twee deelpercelen van 437 R en 239 R, samen 2 G 76 R. Vanaf 1617 staat deze totaal oppervlakte dan ook geregistreerd in de overlopers.

Hoe was de ontwikkeling van opvolgende eigenaren voor de percelen 77 - 88 in de periode na 1832 ? De 5 deelpercelen van 78 en 80 komen in 1723 met Adriaan Marinusse Noorthoek onder één eigenaar. Maar het duurt nog tot 1786 voordat Jan Vroonland eigenaar wordt van de percelen 77, 78, 79, 80. Deze 4 percelen komen daarna ook onder dezelfde eigenaar, Pieter Cornelisse van Stee "en zijne kinderen Nicolaas, Willem en Josina" de

kadastrale periode binnen. Bekend is dat vanaf 1730 alle 5 percelen (84, 85, 86, 87, 88) in handen komen van het geslacht van Boudewijn Verselewel en perceel 89 eigendom blijft van de Kerk van Sinoutskerke. Boudewijn Verselewel heeft vanaf 1716 ook het langgerekte perceel 84 in zijn bezit, waardoor een uitweg voor de 4 percelen naar de Noordweg mogelijk geworden was. Wellicht werd vanaf die tijd de betekenis van het zijwegeling van het Feytesweegje al wat minder. Het eigendom van de 5 genoemde percelen werd opgevolgd door het geslacht van der Bilt, gevolgd door van der Mandere. In 1832 was de eigenares M.P.J. van der Mandere, geb. van der Bilt, rentenierster te Middelburg.

Figuur 52. De scheidulve tussen de percelen 79 en 86 vanuit perceel 85

6.5 De geslachten Verselewel, v.d. Bilt en v.d. Mandere en de situatie na 1832

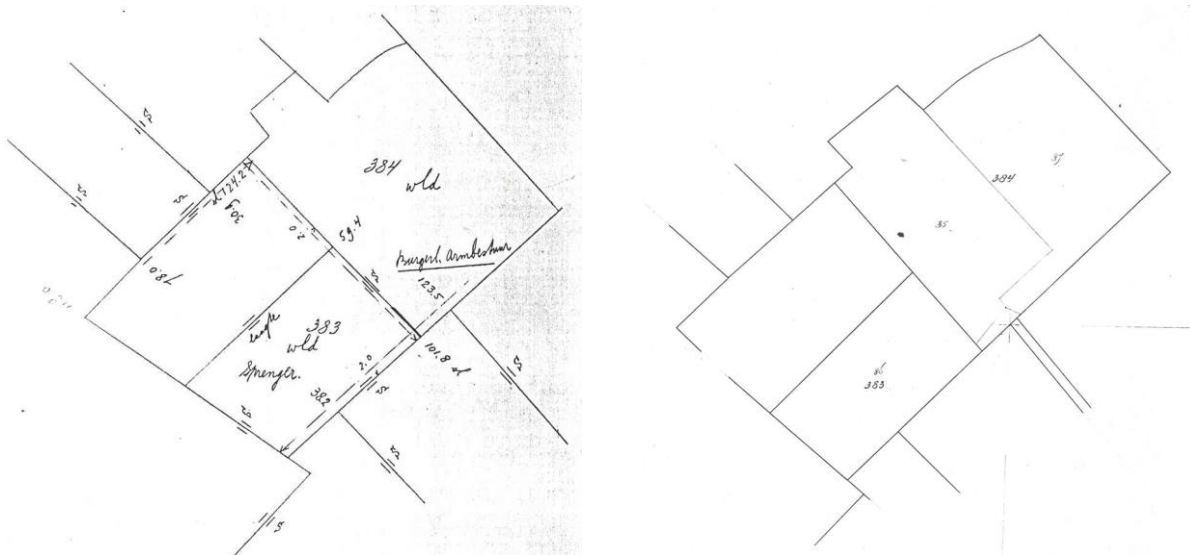
In 1716 komt Boudewijn Verselewel voor het eerst in beeld als eigenaar van perceel 84 en 88. Hij is dan wellicht 20 – 30 jaar oud en breidt zijn bezittingen in de Thijshoek geleidelijk uit. In 1723 heeft hij naast perceel 84 en 88 ook 87 in eigendom en in 1730 volgen ook de percelen 85 en 86. Omstreeks die tijd moet ook zijn dochter Maria Verselewel geboren zijn, die rond 1750 trouwt met Willem van der Bilt van Cloetinge. In zijn bezit komen de 5 percelen echter pas in 1779, nadat ze nog vele jaren op naam van Boudewijn Verselewel's Erven hadden gestaan. De opvolger uit het huwelijk tussen Willem van der Bilt & Maria Verselewel wordt circa 1751 geboren, Boudewijn Verselewel van der Bilt. Hij trouwt rond 1780 met Maria Digna Keetelaar en komt in 1811 te overlijden (39).

Boudewijn van der Bilt staat dan ook maar één keer als eigenaar van de 5 percelen geregistreerd, in 1807. Dat de bezittingen met de overdracht aan Paulus Johan van der Mandere in 1814 toch in de familie blijven, ligt voor de hand. Paulus Johan van der Mandere (* 1780) was namelijk op 20 juli 1806 in ondertrouw gegaan met Adriana Isabella van der Bilt, waarschijnlijk familie van Boudewijn van der Bilt (40). Deze Paulus Johan van der Mandere komt op 19 maart 1824 op 44-jarige leeftijd te overlijden, maar heeft dan met onder meer twee dochters, al voor voldoende nageslacht gezorgd (41). Zijn weduwe Adriana Isabella van der Bilt hertrouwt 2 jaar later op 29 april 1826 op 38-jarige leeftijd met de 48-jarige Heimerik Camerlingh, waardoor bij het ontstaan van het kadaster in 1832 ook deze naam nog even passeert onder de eigenaren (42).

Hierna volgt andermaal de bevestiging van de band tussen de geslachten van der Bilt en van der Mandere. In 1840 vindt namelijk de overdracht plaats van de percelen 84, 85, 86, 87 en 88 aan een dochter van Paulus Johan van der Mandere & Adriana Isabella van der Bilt (bijlage 2). Het was deze tweede dochter uit het gezin, Jacoba Cornelia van der Mandere (* 17-6-1815), die op 4 mei 1843 zou trouwen met een kleinzoon van Boudewijn van der Bilt & Maria Keetelaar, namelijk Jan Cornelis Reinier van der Bilt (* 1817) (43). Deze kon niet achter blijven bij zijn vrouw en kocht in 1856 van Pieter Cornelisse van Stee, de percelen 77, 78, 79 en 80. Hiermee waren de echtelieden in de Thijshoek burens geworden en ontstond een graslandcomplex van 7 ha. 70 are 90 ca., wat in handen was van één familie. Na de dood van zijn vrouw op 14 januari 1887 (44), volgt in 1888 de overdracht van

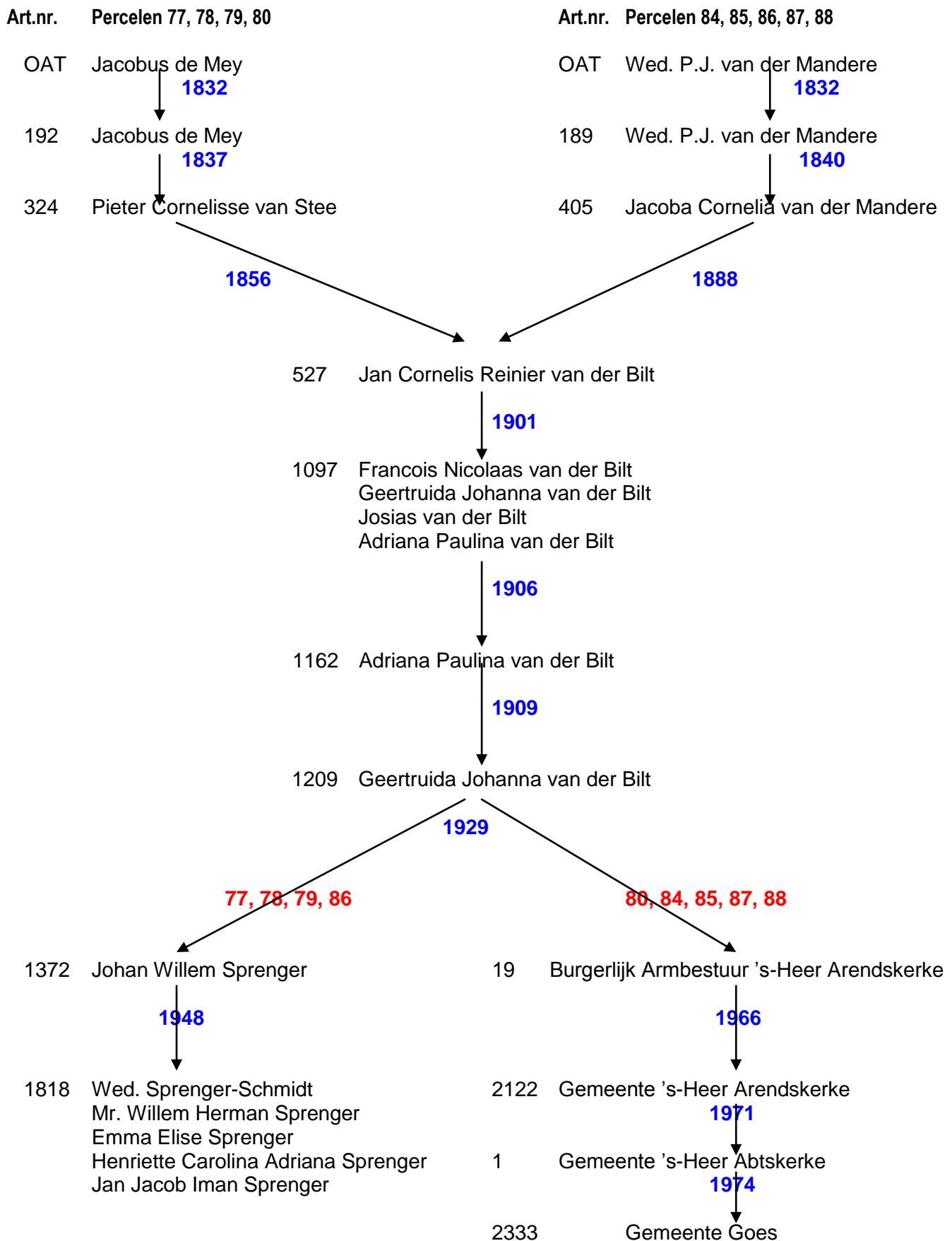
de percelen 84, 85, 86, 87 en 88 naar Jan Cornelis Reinier van der Bilt. Op 31 mei 1899 komt Jan Cornelis Reinier van der Bilt op 82-jarige leeftijd te overlijden, gevolgd door scheiding en deling van de 9 graslandpercelen in 1901 (45). Hoewel het huwelijk wellicht kinderloos gebleven was, zag men toch kans om de bezittingen binnen de familie te houden. Jan Cornelis Reinier van der Bilt 's oudste broer, Boudewijn Verselewel van der Bilt (* 1814) was drie jaar eerder, op 23 april 1840 eveneens gehuwd met een telg uit dezelfde familie van der Mandere, namelijk Maria Cornelia Wilhelmina van der Mandere (* 1814), een zus van Jacoba Cornelia van der Mandere (46). Uit dit huwelijk werd onder meer Francois Nicolaas van der Bilt (* 1846) geboren, één van de erfgenamen bij de scheiding en verdeling in 1901. Uit een derde zoon Jacobus Paulus van der Bilt (* 1822), gehuwd op 7 maart 1850 met Petronella Françoise de Backer (* 1822), worden in 1856 Geertruida Johanna van der Bilt en in 1862 Adriana Paulina van der Bilt geboren, beiden ook erfgenamen van de gronden in de Thijshoek (47). Zo gingen de percelen in 1901 naar mr. Francois Nicolaas van der Bilt, advocaat en procureur te Middelburg, en zijn nichten Geertruida Johanna van der Bilt te Nijmegen en Adriana Paulina van der Bilt, beiden kinderen van Jacobus Paulus van der Bilt (bijlage 2). Verder was één van de erfgenamen Josias van der Bilt te Kloetinge. In 1906 worden de percelen onder artikelnummer 1162 ingeschreven onder de naam van Adriana Paulina van der Bilt, gehuwd met Jacobus Florentius Keiser, controleur bij de waarborg in Arnhem (48). Op 28 maart 1907 komt Adriana Paulina van der Bilt op 45-jarige leeftijd te overlijden, zodat in 1909 weer een transactie volgt naar haar zus Geertruida Johanna van der Bilt. Geertruida Johanna van der Bilt overlijdt op 5 maart 1928 te Nijmegen op 72-jarige leeftijd en het geslacht Verselewel/van der Bilt doet dan na ruim 200 jaar afstand van de percelen in de Thijshoek. De 9 percelen worden weer opgedeeld, perceel 77, 78, 79 en 86 komen in bezit van Johan Willem Sprenger, 80, 84, 85, 87 en 88 naar het Burgerlijk Armbestuur in 's-Heer Arendskerke gaan (figuur 54).

Figuur 53. Het veldwerk (links) en de hulpk kaart (rechts) bij de herverkaveling van perceel 85 - 87 in 1929

Tegelijk met deze verdeling vindt er echter nog een herverkaveling plaats, wellicht op verzoek van beide partijen, die in dit verband als bijzonder mag worden gekarakteriseerd : aan het eind van het zijwegeling van het Feytesweegje verdwijnen de uitwegen naar de percelen 86, 85 en 87 (zie ook figuur 46) en wordt waarschijnlijk met het graven van een aantal meters sloot plus palen en draad, de huidige toestand gecreëerd (zie figuur 53). Perceel 86 behoorde voortaan bij 77, 78, 79 en was dus bereikbaar via 77 of 78 aan de Noordweg. Perceel 80 werd gevoegd bij 84, 85, 87, 88 en waren eveneens bereikbaar via perceel 84 vanaf de Noordweg, behalve misschien 88. De functie van het zijwegeling is dan wellicht verder gereduceerd tot een eventuele toegangsweg naar perceel 88, maar is daarna letterlijk op dood spoor gekomen en verdwenen. Naast het rechtekken van de perceelsgrenzen, waarbij het toegangspadje naar perceel 86 met 1,9 are in mindering gebracht werd op de oppervlakte van dit perceel (van 63,50 naar 61,60 are) en ten gunste kwam van perceel 85, werd bij deze herverkaveling door het Burgerlijk Armbestuur van 's-Heer Arendskerke ook nog een vereniging van de percelen 85 en 87 doorgevoerd (49, 50). Hierbij kreeg het nieuwe perceel 86 het nummer 383 en de percelen 85 en 87 samen nummer 384. Bestudering van het veldwerk van 14 mei 1929 (figuur 53, links) leert dat de perceelsgrens tussen perceel 79 en 86 (383) in 1929 al de titel "laagte" meekreeg, niet meer dan een oude scheidulve (figuur 52).

Figuur 54. Samenvoeging van de percelen 77 – 88 door het geslacht van der Bilt

Verder wordt erop aangetekend dat *“aanwezig waren P. Oele, rentmeester te Goes, namens verkoopster en koper Sprenger en dat het Burgerlijk Armbestuur aangeschreven was, maar niet verschenen”*. In bovenstaande figuur 53 zien we op het fragment van de hulpkaart van juni 1929 (rechts) dat op dat moment het zijwegeling nog intact is. Een gedetailleerde lokalisering van het zijwegeling vindt men door de twee grondkaarten, het veldwerk en de hulpkaart, congruent over elkaar te leggen. Op het veldwerk is de scheidingsloot tussen perceel 59/60 en 88/89 getekend, op de hulpkaart het zijwegeling. Uit deze analyse blijkt dat het zijwegeling juist naast de sloot op perceel 59/60 gelegen heeft. De contouren van het zijwegeling zijn ook in het veld nog goed zichtbaar (figuur 47 en 48). Het wordt aan de ene kant begrensd door een sloot die de scheiding vormt met perceel 89 en aan de andere kant door een ondiepe scheidulve, die evenals het zijwegeling op perceel 59 liggen.

7. Conclusies

Concluderend kunnen we stellen dat Adriaen Adriaensse Smallegange, die in 1596 boerde op 41 Gemeten pachtgrond binnen Sinoutskerke, niet van grote invloed is geweest voor de ontwikkeling van het dorp, de samenleving en het grondgebied er omheen. Op zijn boerderij, liggend op een vroone van 1 Gemet binnen perceel 72, bouwde hij slechts een geschiedenis op van ruim 10 jaar. Daarnaast behoorde hij met het bovengenoemde areaal, waarvan 25 Gemeten in de Thijshoek, niet tot de grootste boeren uit de omgeving. Toch moet Adriaen Adriaensse Smallegange een boer geweest zijn met strategisch inzicht, omdat de percelen die hij bewerkte in de Thijshoek, aan de Thijshoekseweg lagen. Dat betekende dat zijn landerijen redelijk bereikbaar waren en dat hij ook een uitweg had voor het vervoer van producten, werktuigen en vee naar de Thijshoekseweg.

Wanneer Adriaen Adriaensse Smallegange, die als bijnaam in de overlopers regelmatig de achternaam *“Thyshoucke”* mee krijgt, vòòr 1617 vertrekt naar Krabbendijke, heeft hij geen opvolger voor zijn huis en boerderij op perceel 72, sterker nog, uit de aanhef van de overloper van Thijshoek (1617) blijkt dat waarschijnlijk de boerderij dan al gesloopt is (*“daer Adriaen Adriaenss huys placht te staen”*). Doordat de situatie niet meer wijzigt, blijft zijn naam in de erop volgende overlopers gedurende bijna 250 jaar verbonden met het voormalige huis of boerderijtje op de vroone van perceel 72.

Adriaen Smallegange had in totaal ongeveer 10 ha. grond langs de Thijshoekseweg in pacht, die deels in bezit was van particuliere grondeigenaren en voor een klein deel in eigendom van de instellingen. De ontwikkeling van de opvolgende eigenaren van de direkt omringende percelen ging aan het eind van de 17^e eeuw steeds meer in de richting van de instellingen doordat het rendement door de langdurige economische depressie (1650 – 1750) te laag werd, de particuliere grondeigenaren wilden er vanaf. Begin 18^e eeuw kwam er een grote verschuiving op gang van pachtboeren naar meer eigendom. Deze ontwikkeling liep veelal parrallel met een toenemende concentratie van percelen bij dezelfde eigenaar en vaak ook dezelfde pachter.

Hoewel het grootste deel van het gebied grasland was, wisselde de cultuurtoestand van percelen aan de zanderige buitenwegen van de Thijshoek toch nog vaak voor bouwland. Aan de Thijshoekseweg en de Noordweg trof men meestal kleine, in het algemeen wat hoger liggende stukjes *“zaaijlant”*, die vaak gepacht werden door lokale boeren. Het waren ook de eerste percelen die gretig in eigendom verworven werden door deze boeren. Als voorbeeld kunnen de percelen 81, 82 en 83 dienen, gepacht door de eigenaren van 't Hooch Huys op de vliedberg (perceel 191), en de boerderijen in de direkte omgeving op perceel 138, perceel 103 en F-313 aan de Grote Dijk. De indruk bestaat dat vroege herverkavelingen met name plaats vonden, daar waar men woekerde met de vraag om akkerland. Zo is bijvoorbeeld perceel 83 in 1723 ontstaan uit perceel 80. Deze percelen hebben wellicht hun ontstaan en ontwikkeling te danken aan een hogere ligging, de kwaliteit van de grond en de direkte bereikbaarheid via de Noordweg.

Bij bepaalde percelen (62, 64, 67-noord = 311, 70), in bezit van de instellingen, was nauwelijks sprake van enige ontwikkeling of verandering, de focus lag hier op continuïteit. Bij bestudering van perceel 67 is gebleken dat de opsplitsing in 2 delen, perceel 310 van particuliere eigenaren en perceel 311 van de Armen van Sinoutskerke, in 1596 al een feit was. Men heeft dit na de registratie van de kadastrale gegevens blijktbaar over het hoofd gezien en in de periode 1832 – 1837 gecorrigeerd.

De overeenkomst van opvolgende eigenaren van perceel 67-noord (310) en perceel 58, 59, 60, 61 voor het tijdvak 1744 – 1981, verklaart de vaagheid van de perceelsgrens tussen perceel 61 en 67 (glooiende laagte = oude scheidulve). Ook de bereikbaarheid van de percelen 58, 59, 60 en 61 wordt hiermee voor een groot deel opgehelderd, zij zal voor de meeste activiteiten via de dam met damhek van perceel 310 aan de Thijshoekseweg geweest zijn. Uit het gezamenlijk eigendom van de 5 percelen in de afgelopen 250 jaar, kan geconcludeerd worden dat de scheidulven tussen deze percelen en de 4 veedrinkputten in perceel 58, 59, 60 en 67 van nog vroeger datum moeten zijn. Bovendien maakte het gemeenschappelijk gebruik van de percelen het instandhouden van meerdere veedrinkputten overbodig. Hierdoor waren enkele putten nog slechts rudimentair aanwezig.

De gecompliceerde samenstelling van sommige percelen kon door een nauwkeurige analyse worden opgehelderd. Zo kon de samenstelling van perceel 54 uit 4 deelpercelen, liggend in 2 veldhoeken, voor een groot deel gereconstrueerd worden door opsporing van oude perceelsgrenzen of hoekgrenzen (scheidulven) op satellietfoto's en verkeningen in het veld. Vanaf 1730 werden de percelen 54, 55 en 56 verenigd onder dezelfde eigenaar en gebruiker en verloren de scheidulven hun functie van perceelsgrens of hoekgrens.

Ook ten aanzien van de ontwikkeling van het meer centraal in de Thijshoek liggende conglomeraat van percelen grasland (perceel 77 – 89) kunnen we een aantal voorzichtige conclusies trekken. De versnippering van een oppervlakte van 10 ha in kleine percelen (13) of deelpercelen (17) en de verdeling daarvan over verschillende eigenaren en pachters, was maximaal in de 1^e helft van de 17^e eeuw. Dit riep weer vragen op over de bereikbaarheid van de percelen in de Thijshoek door de eigenaren, maar met name ook door de pachters. Voor de toegang naar veel percelen in de Thijshoek was het Feytesweegje (250) van primair belang. Ook secundair aandoende wegelingen, die na 1832 verdwenen zijn, vervulden toen een vitale rol in de bereikbaarheid van de percelen. Het zij-wegeling van het Feytesweegje, tussen de percelen 59/60 en 88/89 heeft in het vraagstuk van de vrije bereikbaarheid van de centraal en geïsoleerd liggende percelen 85, 86, 87, 88 in de vroege periode van 1596 – 1723 een cruciale rol gespeeld. Aan het eind van dit zijwegeling, dat op zich al toegang bood tot de percelen 60 en 88, werden vernuftige konstrukties bedacht in de verkaveling van de eindpercelen. Zo werd de bereikbaarheid van de percelen 85, 86 en 87 gegarandeerd door vanaf het eind van het wegeling een aantal inloopstroken of uitwegen aan te leggen.

In het eerste kwart van de 18e eeuw vond een toename plaats van boeren die hun grond in eigendom en gebruik hadden, maar met name ook een toename van de agglomeratie van percelen naar één grondeigenaar. In 1603 bijvoorbeeld bestonden de percelen 78 en 80 uit 5 deelpercelen met 4 eigenaren en 4 pachters op een oppervlakte van 2 ha 32 are 80 ca. In 1723 hadden deze 5 deelpercelen 1 eigenaar/gebruiker. Samenvoegingen van percelen onder dezelfde eigenaar, verliepen in het algemeen zonder een schep grond te verplaatsen. Vanaf 1723 kan de betekenis van het zijwegeling door de samenvoeging van percelen naar één eigenaar al wat minder geworden zijn, hoewel verschillende pachters, die vanaf die tijd niet meer geregistreerd zijn, er toch nog wel gebruik van gemaakt kunnen hebben. Dit zijwegeling, waarvan op de satellietfoto geen sporen meer te vinden zijn, komt nog prominent voor op het minuutplan van 1832 en is ook nog goed zichtbaar in het veld. De uitwegen of inloopstroken van en naar de percelen 85, 86 en 87 zijn pas bij een herverkaveling in 1929 grotendeels verwijderd. Tot dat moment kunnen pachters er nog gebruik van gemaakt hebben.

Ook via perceel 84, dat als een "slagader" vanaf de Noordweg de Thijshoek in steekt, was van een vrije bereikbaarheid voor 1723 geen sprake. Zo hadden de 6 percelen 84 – 89 aanvankelijk 6 verschillende eigenaren met 5 verschillende pachters. Het aantal pachters van de 6 percelen daalde weliswaar geleidelijk van 4 pachters in 1652, naar 3 in 1680 en 2 in 1694, maar toen lagen perceel 85 en 86 nog steeds geïsoleerd van de andere, die een uitweg naar de Noordweg hadden. Wanneer de percelen 84, 85, 86, 87 en 88 uiteindelijk in 1730 in bezit zijn van Boudewijn Verselewel, vererven ze daarna gedurende 200 jaar naar de geslachten van der Bilt en van der Mandere, die door huwelijken over en weer nauw met elkaar verwant waren. We zien in de kadastrale periode zelfs het bij elkaar komen van een nog groter aantal percelen bij één eigenaar. In 1888 komen door het overlijden van Jacoba Cornelia van der Mandere, eigenares van de percelen 84, 85, 86, 87 en 88 en gehuwd met Jan Cornelis Reinier van der Bilt en inmiddels eigenaar door aankoop van de percelen 77, 78, 79 en 80, deze negen percelen allen samen bij Jan Cornelis Reinier van der Bilt. In 1929 doet het geslacht Verselewel/van der Mandere/van der Bilt na 200 jaar afstand van de percelen in de Thijshoek en worden ze weer opgesplitst. Hierbij gaan perceel 77, 78, 79 en 86 naar Johan Willem Sprenger en 80, 84, 85, 87 en 88 naar het Burgerlijk

Armbestuur van 's-Heer Arendskerke. Tegelijk met deze verdeling vindt er dan nog een herverkaveling plaats. Aan het eind van het zijwegeling van het Feytesweegje verdwijnen de uitwegen naar de percelen 85, 86 en 87. Vanaf dat moment waren 77, 78, 79 en 86 bereikbaar vanaf de Noordweg via de dam in 77/78, evenals 80, 84, 85 en 87 via de dam in 84. Perceel 88 zal bij gezamenlijk gebruik met 89 bereikbaar gebleven zijn via de dam van perceel 89 aan het Feytesweegje. Het zijwegeling, dat blijktens een analyse van het veldwerk en de hulpkaarten, juist naast de scheidingsloot over de huidige percelen 59 en 60 gelopen moet hebben, had hiermee zijn betekenis verloren.

Bronnen en noten

1. Overlopers van de ambachtsheerlijkheid Sinoutskerke van 1596 – 1856, nrs. 426 en 427, Archief Waterschap Zuid- en Noord Beveland te Goes, veldhoek Thijshoek, 1596, volgnummer 1
2. Cornelis Dignuss is met 41 Gemeten 253 Roeden gebaande grond binnen Sinoutskerke misschien nog wel wat ondergewaardeerd. Het is namelijk niet uitgesloten dat zijn broer Pieter Dignuss, die ook nog 10 Gemeten 168 Roeden eigen grond bewerkte, eveneens in het bedrijf participeerde. Dit zou betekenen dat de gebroeders Dignuss op 't Metje 52 Gemeten 61 Roeden land bewerkten, waarvan aan eigen grond 17 Gemet 156 Roeden. Dit was een eigen vermogen aan grond van 33,6 %, wat in die periode aanzienlijk was.
3. Overloper Thijshoek, in 1680 wordt onder volgnummer 27 een strookje grond van 78 Roeden bij perceel 71 gevoegd, wat tot dat moment bij perceel 76 hoorde, met als eigenaar en gebruiker Dirck Cornelisse
4. De 3 (deel)percelen van 58, 59 en 60 worden vanaf 1652 samengevoegd tot 1 perceel van 5 Gemeten 100 Roeden met 1 eigenaar en gebruiker, in 1652 Anthoni Gillissen
5. In 1596 zijn perceel 67 en 68 respectievelijk 4 Gemet 155 Roeden en 444 Roeden groot, in 1617 worden de 2 percelen samengevoegd tot 1 perceel van 5 Gemeten 299 Roeden onder één eigenaar en baander. Vanaf 1723 wordt deze samenvoeging weer ongedaan gemaakt, de 5 Gemeten 299 Roeden wordt weer gesplitst, waarbij de eigenaren ieder de helft ofwel 2 Gemet 299,5 Roeden krijgen. Het kleinste deel van perceel 67 (1 Gemet 98 Roeden), het latere perceel 311, blijft bij deze herverkavelingen buiten beschouwing en is de gehele periode van 1596 – 1828 een zelfstandig perceel, in eigendom van de Armen van Sinoutskerke
6. Tabel 5, bijlage 1, eigenaren en baanders percelen 71 en 72 over de periode 1596 – 1832
7. RAZE 3501, Schepenakten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 64, 17 augustus 1680, Heijndrick Hermanse Haijder levert aan Dierck Cornelisse een stuk weiland, groot 78 Roeden gelegen binnen deze parochie in de hoek voor Thijshoek, BDG oost de verkoper, zuid, west en noord de koper, voor £ 19 per Gemet
8. RAZE 3501, Schepenakten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 175v, 6 augustus 1735, *“Compareerde op den 6 augustus 1735 in gebanne vierschare van Sijnoutskercke, Adriaan Stroosnijder en levert en transporteert in vollen vrijen eigendom aan den secretaris Abraham de Vos als procuratie hebbende van den heer predikant Cornelis Harings, sekere parthien zaaizland, gelegen soo in desen anbagte als Baarsdorp, te samen 10 Gemet 283 Roeden, waarvan alhier is gelegen in den hoek voor Thijshoek, vroone 1 Gemet (perceel 72), aldaar zaaizland 1 Gemet 99 Roeden (perceel 72), aldaar 1 Gemet 289 Roeden (perceel 71), aldaar 1 Gemet 285 Roeden (perceel 71), aldaar 78 Roeden (perceel 71, daarvoor perceel 76), te samen 6 Gemeten 151 Roeden, is £ 6 – 10 – 0 per Gemet, waarvan den wegleveraer bekend voldaan te zijn, den 50sten penning en de gebruikelijke lasten voor den koper, benevens lasten en baten 1735, mij ter cennisse, Abraham de Vos”*. De in de akte geregistreerde oppervlakte wijkt in het geval van het deelperceel 72 (zaaizland, 1 Gemet 99 Roeden) af van de registraties in de overlopers (1 Gemet 89 Roeden), waardoor ook de totaalstelling 10 Roeden hoger uitkomt.
9. RAZE 3501, Schepenakten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 125, 22 maart 1710, Matthijs Adriaanse Huijsman levert aan Cornelis Laurisse Traas 273 Roeden zaaizlant, liggende in in den houck voor Thyshoucke, BDG oost het wegeling, zuijt en west Marinis Dirxsse, noord de Herenweg, de koop is £ 0-8-6 Vls den hoop.
10. RAZE 3501, Schepenakten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 158v, 14 september 1722, de weduwe van Herman Hendrikse Hagda levert aan de diakonie van Heinkenszand een wei in de hoek voor Thijshoek, groot 1 Gemet 167 Roeden, oost en zuid Adriaan de Vriese, west Stoffel Geerse de Leeuw, noord de armen van Sinoutskerke, voor £ 8-6-8 per Gemet
11. RAZE 3501, Schepenakten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 180v, 8 maart 1737, Jacobus Verschuijl levert aan de diakonie Armen van Heinkenszand, een wei in de hoek voor Thijshoek, groot 273 Roeden, oost het wegeling, zuid en west de weduwe van predikant Cornelis Harings, noord de Herenweg, voor £ 6 per Gemet
12. Priester, 686
13. Met 7 Gemet 234 Roeden (3 ha 5 are 29 ca) komt deze totaaloppervlakte volgens de overlopers goed overeen met de som van de percelen 58 (57 are), 59 (1 ha 9 are 90 ca), 60 (1 ha 4 are 50 ca) en 61 (42 are 70 ca), gemeten volgens het kadaster met een oppervlakte van 3 ha 14 are 10 ca, een verschil van 2,8 %
14. RAZE 3502, Schepenakten van Sinoutskerke, 1739 – 1803, folio 4v, 9 december 1740, Adriaan Frans Lammens levert aan Pieter Pover een zekere weije, gelegen in Voorthijshoek, groot 1 Gemet 107 Roeden (perceel 60, noordelijk deel), de koop is eene somme van £ 1-0-0 Vls per Gemet, te betalen contant ter levering. De 3 (deel)percelen 60, 61 en 66 zijn van 1596 – 1709 samengetrokken tot 1 perceel van 4 Gemet 233 Roeden, van 1709 – 1772 worden ze gescheiden geregistreerd met oppervlakten van 3 Gemet 126 Roeden (61, 66) en 1 Gemet 107 Roeden (60, noordelijk deel). Vanaf 1772 worden ze geregistreerd in de uiteindelijke oppervlakte van 2 Gemet 99 Roeden (perceel 66) en 2 Gemet 134 Roeden (perceel 61, 60, noordelijk deel). De 3 (deel)percelen

- van perceel 58, 59 en 60 worden vanaf 1652 samengevoegd tot 1 perceel van 5 Gemet 100 Roeden met 1 eigenaar en 1 baander.
15. Voor de periode 1596 – 1716 staat de totaaloppervlakte van perceel 56 en 57 (3 Gemet 175 Roeden) op naam van de particulier eigenaar, met de toevoeging “*met Ecce hic daerinne 1 Gemet*”. Vanaf 1617 zien we voor de 2 percelen 56 en 57 ook gescheiden baanders ontstaan, bijvoorbeeld “*hierin baant Bartelemeeus Jansse 1 Gemet van de Kerke, de reste Jan Zuijtdyck*” (1631)
  16. De vereniging van artikelnummers vindt plaats tussen de Hervormde Kerk van Sinoutskerke of Nederduitsch Hervormde Gemeente van 's-Heer Abtskerke en Sinoutskerk (artikel 159) met de Hervormde Kerk van 's-Heer Abtskerke of de Nederlands Hervormde Gemeente van 's-Heer Abtskerke en Sinoutskerke (artikel 157), waarbij perceel D-57 als volgnummer 221 ingeschreven wordt onder artikel 157.
  17. In bijlage 2 is een overzicht gegeven van de opvolgende eigenaren van de kadastrale percelen voor de periode 1832 – 1981. Hier zijn in tabelvorm, kolomsgewijs de perceelnummers (minuutnummers) in numerieke volgorde, de opvolgende artikelnummers, de periode van het eigendom, de opvolgende eigenaren, hun beroep en hun woonplaats weergegeven.
  18. Deze Jhr. Caspar Adolph Johan van Citters, die als landbouwer geregistreerd staat, was 5 jaar daarvoor op 27 december 1883 gehuwd met de arbeidersdochter Francina van Sluijs uit 's-Gravenpolder nadat zij op 26 augustus 1883 bevallen was van hun eerste kind, jhr. Cornelis van Citters. Of deze combinatie van factoren hun heeft doen besluiten naar Amerika te vertrekken, blijft de vraag.
  19. Staten van landverhuizingen, Gen. Afschriften 810/4, pagina 56
  20. De vier leden van het geslacht Ghellinck de Walle bestond uit Edmond Marie Ghislain Ghellinck de Walle, ingenieur te Gent, Gabrielle Henriette Marie Ghislaine Ghellinck de Walle, wed. van Amenry Joseph Alois Marie Ghislain de Kerchove d'Exaerde uit Dungen bij Gent, Robert Armand Ghislain Ghellinck de Walle uit Wondelgem bij Gent, Beatrice Gabrielle Marie Ghislaine Ghellinck de Walle b.g.g.m. Guibert Joseph Marie Desire Jules Carlos Ghislain Morel de Westgaver uit Mariakerke bij Gent. De latere verdeling over de diverse takken van de familie was: het geslacht Kerchove d'Exaerde verkrijgt 3 X 1/10 plus 5 X 1/50, het geslacht Kemmeter 4 X 1/40 en het geslacht Morel de Westgaver 9 X 1/18.
  21. Overlopers van de ambachtsheerlijkheid Sinoutskerke van 1596 – 1856, nrs. 426 en 427, Archief Waterschap Zuid- en Noord-Beveland te Goes, “Den houck voor Thyshoucke”, 1596, volgnummers 28 – 37, 72 – 79. Deze veldhoek wordt zo genoemd ter onderscheiding van “den houck agter Thyshoucke”, die buiten het studiegebied valt, en wordt eenvoudig met Thijshoek aangeduid.
  22. Fragment minuutplan met minuutnummers van Sectie D, Sinoutskerke, onderdeel van de gemeente 's-Heer Abtskerke, Sinoutskerke en Baarsdorp, minuutnummers 77 t/m 89, 1832. Dit was de eerste grondkaart van de Poel met perceelsindeling, uitgebracht in 1832 bij het ontstaan van het kadaster.
  23. Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT) was gekoppeld aan het minuutplan en hierin werd de aard van de genummerde percelen nader omschreven, zo werden de onroerende goederen met hun minuutnummer, de aard van het perceel, de eigenaar, de oppervlakte, etc., geregistreerd.
  24. J.W. Minnaard, Ontwikkeling percelen in de Moolhoek te Sinoutskerke, Historisch Jaarboek voor Zuid- en Noord-Beveland, no. 16, 1990, p. 47 – 64. Hierin is de discussie gevoerd over de te hanteren omrekeningsfaktor van Gemeten en Roeden naar ha., are en ca., die uiteindelijk tot de conclusie heeft geleid dat de ook door Harthoorn gehanteerde omrekeningsfaktor van 1 roede = 13,08 ca. het meest plausibel is.
  25. Overlopers Sinoutskerke, Thijshoek 1638, 1652, 1659, in deze periode is als eigenaar van perceel 79 (2 Gemeten 7 Roeden) Pieter Claes Baltens Erfgenamen geregistreerd en van perceel 77 (2 Gemeten 65 Roeden) Jan Saegeris, de registratie van de baanders is echter niet helemaal waterdicht. Zo zijn voor 1624 en 1631 al helemaal geen baanders geregistreerd, voor 1638 alleen voor perceel 77 (Maerten Fransse).
  26. De verdeling van perceel 78 is nog duidelijk zichtbaar op een satellietopname in de vorm van een scheidulve, die in de lengterichting midden door het perceel loopt.
  27. Overloper Sinoutskerke, Thijshoek 1603, de eigenaren van de deelpercelen waren Pieter Jansz Camer (deel 78, 1 Gemet 100 Roeden), Huijbrecht Simonsz 't Heynkensant (deel 78, 1 Gemet 191 Roeden), Ecclesia hic (deel 80, 229 Roeden) en Pieter Dignis weesen (delen 80, 271 roeden en 1 Gemet 156 Roeden). De baanders van de 5 deelpercelen waren successievelijk Dieric Wouters, Huijbrecht Simonsz 't Heynkensant (baant selve), Pieter Cornelisz en Claes Aernouts.
  28. RAZE 3501, Schepenacten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 59, 3 februari 1680, Jacob Raven, procuratie hebbend van Neelken Jacobs, wed. van Marinus Raven, verkoopt 2 Gemeten 291 Roeden weiland voor £ 27 per gemet aan Lauweris Bastiaanse Zuidthof. De oppervlakte van het weiland is gelijk aan de som van de in de overlopers geregistreerde deelpercelen van perceel 78, de koper is een bevestiging van de in de overloper van

- 1680 geregistreerde eigenaar, Lauwrus Bastiaansse Zijthoff, idem folio 98, 16 april 1695, Pieter Zijthoff, rentmeester, voogd van Jan en Janneken Laurus Zijthoff, verkoopt 2 Gemeten 291 Roeden weiland voor £ 24 per gemet aan Jacob Hubrechtse Boonman. Reeds in de overloper van 1694 zien we Jacob Huybrechtsz Boonman als de nieuwe eigenaar van de 2 deelpercelen 78, idem folio 110, 12 februari 1700, Jacob Hubrechtse Boonman levert een weiland van 2 Gemeten 291 Roeden voor £ 27.10 per gemet aan Lein Jansse Boonman, die we in de overlopers van 1702 en 1709 weer terug zien als eigenaar van perceel 78, idem folio 125, 22 maart 1710, Leijn Jansse Boonman verkoopt 2 Gemeten 291 Roeden weiland voor £ 23 per gemet aan Adriaan Marinisse Noordhoek, het geslacht Noordhoek blijft volgens de overlopers eigenaar van perceel 78 tot 1758, wanneer Pieter Adriaanse Pover het overneemt.
29. RAZE 3501, Schepenacten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 102, 17 maart 1696, Aarnout Jansse Potter verkoopt van perceel 80, 2 Gemeten 216 Roeden weiland voor £ 20.10 per gemet aan Jan Kloosterman, deze transactie wordt bevestigd door de overgang van eigenaren van perceel 80 in de overlopers van 1694 en 1702, exclusief het strookje van 229 Roeden, wat toen nog in bezit was van de Kerk van Sinoutskerke. Het was echter inclusief de strook grond van 189 Roeden, omdat in deze periode perceel 83 nog niet bestond. Dit wordt ook bevestigd door de ligging: noord de Herenweg (Noordweg). Toch blijft er onduidelijkheid over de precieze oppervlakte van het stuk weiland, wat immers 1 Gemet 160 Roeden + 1 Gemet 156 Roeden is in totaal 2 Gemet 316 Roeden zou moeten zijn.
  30. RAZE 3501, Schepenacten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 127, 22 maart 1710, Gilis Udemans verkoopt namens de Kerk alhier, 229 Roeden weiland (deel perceel 80) voor £ 16 per gemet aan Marinus Noordhoek (geheel conform de overlopers van 1709 en 1716, zie tabel 2). De ligging van het strookje weiland wordt nu ook bevestigd door : oost Jan Cloosterman (perceel 80), zuid Pieter Rijmelant (perceel 79), west de koper (perceel 78), noord de Armen alhier (perceel 81).
  31. RAZE 3501, Schepenacten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 110, 13 november 1700, Cornelis Dirkse verkoopt 1 Gemet 50 Roeden (perceel 82) **zaailand** voor £ 20 per gemet aan Cornelis Bosdijck, ligging : oost Jan Kloosterman (perceel 80, later 83 = 189 Roeden), zuid Jan Kloosterman (perceel 80), west Armen alhier (perceel 81), noord de Herenweg (Noordweg). Volgens de koopakte stuitte de verkoop van dit perceeltje zaailand door Cornelis Dirkse echter op grote bezwaren, want *“Geert Dirxse, zijnde een eigen en eenige broeder van de vercooper in desen, versouckt naastinge aen het voorseide lant”*, in welke naasting de schepenen toestemmen.
  32. Na de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels, wat slechts een momentopname was bij de oprichting van het kadaster in 1832, worden alle eigendomsveranderingen bijgeschreven in op naam gestelde Kadastrale Leggers. Ieder persoon of instelling krijgt hiertoe een zogenaamd leggerartikelnummer en in de Kadastrale Legger wordt van ieder onroerend goed naast het perceelnummer, onder meer ook de aard van het goed vermeld (weiland, bouwland, boomgaard, tuin, huis & erf, etc.), het beroep van de persoon en zijn woonplaats. Ook veranderingen, zoals verkoop, splitsing, vereniging, sloping, bijbouw, etc. werden hier met de datering in bijgehouden. Er verschenen in de periode 1832 – 1981, drie series leggerartikelen, de eerste in 1837, de tweede in 1911 en de derde in 1944.
  33. RAZE 3501, Schepenacten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 28, 20 maart 1664, Gillis Cijs Capelrie verkoopt 1 Gemet 153 Roeden weiland (perceel 84) voor £ 26.10 per gemet aan Cornelis van Oostee, ligging oost Dierick Heyndricxs erfgenenamen (perceel 93), zuid Jacob Jacobsse (Meule) (perceel 87), west Maerten Christiaensse (perceel 80), noord de Herenweg (Noordweg), het weiland wordt gebaad door Geeraert Diericxs voor 31 schellingen per gemet, idem folio 27, 29 september 1663, Jacob Jacobsz Meule verkoopt 2 Gemet 174 Roeden weiland (perceel 87) aan zijn kinderen, *“geprocrijeerd bij zijn eerste vrouw Piertge Cornelis”*, volgens de registratie in de overlopers blijft Jacob Jacobsse Meule eigenaar van perceel 87 tot 1673, volgens folio 41, 11 augustus 1671 verkopen Huijbrecht, Jacob Jr. en Cornelis Meule 2 Gemet 174 Roeden weiland (perceel 87) *“voor £ 93.20 den hoop en ten profijte van Maaijken Adriaans, weduwe van Jacob Jacobsse Meule”*, ligging oost dhr. dr. Nolens, zuid Cornelis van Oostee, west Cornelis Marinisse de Jonge, noord Geeraert Diericxsse, idem folio 28, 20 maart 1664, het Sint Maertens Gilde verkoopt 1 Gemet 291 Roeden weiland (perceel 88) voor £ 26 per gemet aan Jan (geen achternaam, in 1666 wordt in de overloper Cornelis van Oostee als eigenaar geregistreerd), ligging oost Kerk alhier (perceel 89), zuid het wegeling (zijwegeling Feytesweegje), west het wegeling (zijwegeling Feytesweegje), noord Jacob Jacobsse Meule (perceel 87), het perceel weiland wordt gebaad door Huijbrecht Jacobsse Meule voor 26 schellingen per gemet
  34. Paul Harthoorn, Stoelendans met land, de Spuije 75, winter 2008, p. 95 – 110, Harthoorn beschrijft hier onder meer dat naast de inkomsten uit een perceel land voor eigenaars, pachter en landarbeiders, ook vaak een deel van de opbrengst bestemd was voor de kerk. Dit werd dan in de overlopers aangegeven met caprie of capelrie,

soms ook werd het aangeduid met jaargetijdeland of misseland. Volgens Harthoorn moest elke eigenaar van zulk land een bepaald deel van de opbrengst uitkeren aan de kerk om jaarlijks een mis te houden ter nagedachtenis van de fundateur, voor de kerk was dit een welkome bron van inkomsten, wat ook na de reformatie werd voortgezet.

35. Overlopers Sinoutskerke, Thijshoek 1666 – 1723, er zijn wel wat samenvoegingen, maar voor perceel 85 en 86 is dat pas in 1680, hiervoor zijn de eigenaren Marinis Christiaensse en Cornelis Marinisse de Jonge (perceel 85) en Mr. Johan Bom en Cornelis van Oostee (perceel 86). In 1680 worden Catharina Hogestegers kinderen (1680 – 1709) en Pieter van Keulens Wed. (1709 – 1730) eigenaar van beide percelen. Perceel 87 was in 1666 in handen van Jacob Jacobsse Meule, van 1673 – 1709 van Abraham de Visschers Wed. en van 1709 – 1723 eigendom van Adriaan de Visser.
36. RAZE 3501, Schepenacten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 12, 9 april 1661, idem folio 92, 14 februari 1693, idem folio 111, 3 februari 1702
37. RAZE 3501, Schepenacten van Sinoutskerke, 1660 – 1739, folio 52, 28 maart 1676, Jan Jansse Schotter verkoopt namens de erfgenamen van Cornelis van Oostee 1 Gemet 205 Roeden weiland (perceel 86) voor £ 45 aan Cornelis Marinisse de Jonge (deze was toen ook eigenaar en baander van perceel 85), ligging oost de koper met het weging (perceel 85), zuid Adriaan Leijns erfgenamen, west Christiaan Pover, noord Willem Blaubeen
38. Overlopers Sinoutskerke, Thijshoek, 1659, weergegeven zijn de volgnummers 28 – 32 (figuur 51-1), 33 – 37 (figuur 51-2) en 72 – 79 (figuur 51-3), hierbij dient aangetekend te worden dat de volgnummers 34 en 35 nog verenigd zijn in deelperceel 80 van 1 Gemet 160 Roeden, waaruit in 1723 perceel 83 afgesplitst zou worden.
39. Akten Burgerlijke Stand, Overlijdensakten Goes 1811 – 1957, aktenummer 56, overleden op 7 mei 1811 te Goes, Boudewijn Verselewe van der Bilt, 60 jaar, weduwnaar van Maria Digna Keetelaar, vader Willem van der Bilt van Cloetinge, moeder Maria Verselewe.
40. Zeeuws Archief, Ondertrouw Middelburg 1792 – 1810, Paulus Johan van der Mandere, geb. te Middelburg, gaat op 20 juli 1806 in ondertrouw met Adriana Isabella van der Bilt, geb. te Goes
41. Akten Burgerlijke Stand, Overlijdensakten Middelburg 1811 – 1900, aktenummer 105, overleden op 19 maart 1824 te Middelburg, Mr. Paulus Johan van der Mandere, 44 jaar, lid van de rechtbank, gehuwd met Adriana Isabella van der Bilt.
42. Akten Burgerlijke Stand, Huwelijksakten Middelburg 1811 – 1932, aktenummer 39, gehuwd te Middelburg op 29 april 1826, Heimerik Camerling, 48 jaar, geb. te Wanneperveen, beroep luitenant-kolonel Ingenieur, met Adriana Isabella van der Bilt, 38 jaar, geb. te Goes, ouders bruidegom Antoni Cato Camerling, predikant hervormde gemeente, en Anthonia Hendrica van Elsbroek, ouders bruid Boudewijn Verselewe van der Bilt en Maria Digna Ketelaar, opmerking : bruidegom weduwnaar van Maria Helena van Citters, bruid weduwe van Paulus Johan van der Mandere.
43. Akten Burgerlijke Stand, Huwelijksakten Kapelle 1811 – 1932, aktenummer 3, gehuwd te Kapelle op 4 mei 1843, Jan Cornelis Reinier van der Bilt, 26 jaar, geb. te Kapelle, beroep advocaat, met Jacoba Cornelia van der Mandere, 27 jaar, geb. te Middelburg, ouders bruidegom Francois Nicolaas van der Bilt, president Arrondissements Rechtbank te Goes en Geertruida Johanna van Hoorn, ouders bruid Paulus Johan van der Mandere, in leven lid van de rechtbank te Middelburg en Adriana Isabella van der Bilt.
44. Memories van Successie kantoor Goes 1818 – 1900, nummer 4/8756-1887, inventarisnummer 118, overleden op 14 januari 1887 te Heinkenszand, Jacoba Cornelia van der Mandere, 71 jaar, gehuwd met Jan Cornelis Reinier van der Bilt, lid van gedeputeerde staten
45. Akten Burgerlijke Stand, Overlijdensakten Heinkenszand 1811 – 1957, aktenummer 13, overleden op 31 mei 1899 te Heinkenszand, Jan Cornelis Reinier van der Bilt, 82 jaar, weduwnaar van Jacoba Cornelia van der Mandere, oud-lid gedeputeerde staten, geb. te Kapelle, ouders overledene Francois Nicolaas van der Bilt en Geertruida Johanna van Hoorn, opmerking : overledene en zijn vader werden omschreven als Meester
46. Akten Burgerlijke Stand, Huwelijksakten Goes 1811 – 1932, aktenummer 19, gehuwd te Goes op 23 april 1840, Boudewijn Verselewe van der Bilt, 26 jaar, geb. te Goes, substituut kantonrechter, met Maria Cornelia Wilhelmina van der Mandere, 26 jaar, geb. te Middelburg, ouders bruidegom Francois Nicolaas van der Bilt, president Arrondissements Rechtbank te Goes en Geertruida Johanna van Hoorn, ouders bruid Paulus Johan van der Mandere en Adriana Isabella van der Bilt.
47. Akten Burgerlijke Stand, Huwelijksakten Goes 1811 – 1932, aktenummer 2, gehuwd te Goes op 7 maart 1850, Jacobus Paulus van der Bilt, 28 jaar, geb. te Goes, Advocaat, met Petronella Françoise de Backer, 28 jaar, geb. te Goes, ouders bruidegom Franciscus Nicolaas van der Bilt, president van de Rechtbank te Goes en Geertruida Johanna van Hoorn, ouders bruid Josias de Backer, Officier van Justitie, en Elisabeth Christina Alavez

48. Akten Burgerlijke Stand, Huwelijksakten Middelburg 1811 – 1932, aktenummer 42, gehuwd te Middelburg op 25 april 1884, Jacobus Florentius Keiser, geb. te Middelburg, Controleur bij de Waarborg, met Adriana Paulina van der Bilt, 22 jaar, geb. te Middelburg, ouders bruidegom Jacob Warmolt Keiser en Catharina Anna Helena Cloete, ouders bruid Jacobus Paulus van der Bilt en Petronella Francoise de Backer.
49. Dienst van het Kadaster en de Openbare Registers, Middelburg, Veldwerken nr. 22, Sectie D, 's-Heer Abtskerke, dienstjaar 1930, 14 mei 1929, op het veldwerk zijn de nieuwe perceelnummers 383 (perceel 86) en 384 (perceel 85 en 87) ingetekend, daarnaast zijn er veel sloten en scheidulven op aangegeven (S) die als perceelsgrenzen funktioneerden, in het geval van de perceelsgrens tussen 79 en 86 is er "*laagte*" bij geschreven, links onder op het veldwerk staat voor perceel 86 vermeld : "*verkoop*" en voor 85 en 87, "*vereeniging*", tenslotte staat aangetekend dat "*aanwezig waren P. Oele, rentmeester te Goes, namens verkoopster en koper Sprenger en dat het Burgerlijk Armbestuur aangeschreven was, maar niet verschenen*".
50. Dienst van het Kadaster en de Openbare Registers, Middelburg, Hulpkaarten nr. 32, Sectie D, 's-Heer Abtskerke, dienstjaar 1930, Goes, juni 1929, op de hulpkaart zijn naast een nauwkeurige tekening op schaal 1 : 2500, de exakte groottes van de oude percelen (laatste toestand) en nieuwe percelen (tegenwoordige toestand) weergegeven, perceel 86 is 63,50 are, 85 is 81,90 are en 87 is 91,80 are, de nieuwe percelen zijn voor 383, 61,60 are (perceel 86) en 384 is 175,60 are (85 en 87).